

BEOORDELINGSRAPPORT

Beperkte opleidingsbeoordeling

hbo-masteropleiding
Leraar Aardrijkskunde
deeltijd

Instituut Archimedes –
Hogeschool Utrecht

De kracht van
kennis.

BEOORDELINGSRAPPORT

Beperkte opleidingsbeoordeling

hbo-masteropleiding
Leraar Aardrijkskunde
deeltijd

Instituut Archimedes –
Hogeschool Utrecht

CROHO nr. 45264

Hobéon Certificering

Datum

April 2018

Kernteam:

drs. R.B. van der Herberg, dr. ir. J. Buitink, dr. E. van den Berg, drs. ir. M. Mittelmeijer

Vakauditor:

drs. C. Diederiks

Studentlid:

V. Kraaijeveld

Secretaris:

drs. G.W.M.C. Broers

INHOUDSOPGAVE

1.	BASISGEGEVENS	1
2.	SAMENVATTING	3
3.	INLEIDING	7
4.	OORDELEN OP HET NIVEAU VAN DE STANDAARDEN	9
5.	ALGEMEEN EINDOORDEEL AARDRIJKSKUNDE	31
6.	AANBEVELINGEN	33
BIJLAGE I	Scoretabel	35
BIJLAGE II	Programma, werkwijze en beslisregels	37
BIJLAGE III	Lijst geraadpleegde documenten	53
BIJLAGE IV	Overzicht auditteam	55

1. BASISGEGEVENS

NAAM INSTELLING	Hogeschool Utrecht
status instelling	Bekostigd
resultaat instellingstoets kwaliteitszorg	Positief
NAAM OPLEIDING (zoals in croho)	Master leraar Aardrijkskunde
registratienummer croho	45263
domein/sector croho	Educatie
oriëntatie opleiding	Hbo
niveau opleiding	Master
graad en titel	Master of Education
aantal studiepunten	90 EC
afstudeerrichtingen	n.v.t.
locatie	Utrecht
variant	Deeltijd
joint programme	n.v.t.
onderwijstaal	Nederlands
datum audit / opleidingsbeoordeling	16, 22 en 23 november 2018
contactpersoon opleiding	Greet van Winkel g.vanwinkel@hu.nl

2. SAMENVATTING

De master lerarenopleidingen van Instituut Archimedes van Hogeschool Utrecht leiden op tot een eerstegraads onderwijsbevoegdheid voor de vakken Aardrijkskunde, Duits, Engels, Frans, Nederlands, Biologie, Natuurkunde, Scheikunde en Wiskunde.

Afgestudeerden zijn bevoegd les te geven in de bovenbouw van havo en vwo. Afgestudeerden kunnen evenwel ook als leraar aan mbo-opleidingen niveau 4 of hbo-opleidingen (blijven) werken.

Alle beoordeelde master lerarenopleidingen van Instituut Archimedes vertonen een verstrekkende gelijkenis, qua doelstelling, structuur en reikwijdte van de onderwijsleeromgeving, wijze van toetsen en beoordelen, inrichting interne kwaliteitszorg, deskundigheid docenten en voorzieningen. Dit maakt het mogelijk op algemeen niveau een aantal kwalitatieve uitspraken te doen die dan voor alle onderzochte opleidingen gelden. In onderstaande samenvatting worden deze generieke kwalitatieve uitspraken daar waar van toepassing aangevuld met uitspraken over de kwaliteit van de individuele opleiding, gevolgd door een beoordeling per standaard op opleidingsniveau.

Standaard 1. Beoogde leerresultaten

De master lerarenopleidingen baseren zich aantoonbaar op de zeven landelijke SBL-competenties – thans omgezet in drie bekwaamheidseisen - en de generieke kennisbasis rondom onderzoek voor eerstegraads leraren, en een vakspecifieke kennisbases. Inmiddels is een herzien beroepsprofiel met drie beroepsrollen gedefinieerd, die goed aansluiten bij de rol van de leraar: i) vakinhoudelijk expert, ii) vakdidactisch expert en iii) onderzoekend professional. De opleidingen gaan de komende tijd aan de slag met de verdere aanscherping van herijkte landelijke bekwaamheidseisen gekoppeld aan de eigen ambities en profilering. De opleidingen hebben contact met vakgenoten en het werkveld over de vakspecifieke kennisbases en de beroepsrollen en over de herijkte bekwaamheidseisen aan de master leraar. Dit gebeurt o.a. in het '10 voor de leraar'-verband, in andere landelijke vakgroepoverleggen, waaronder het Landelijk Overleg Vakmasters (LOVM) en in overleg met de Raad van Advies en bestuurders in de regio. In het LOVM hebben de vijf hogescholen die master lerarenopleidingen bieden een preambule 'De kracht van het LOVM voor de praktijkgerichte vakmaster' opgesteld, met duidelijke afspraken over vakinhoud en vakdidactiek, onderzoek, vaststelling masterniveau en de kwaliteitsbewaking daarvan.

Essentieel in de door de opleiding geformuleerde opleidingsvisie is dat de master opgeleide docent zijn leerlingen betekenisvol aardrijkskunde-onderwijs aanbiedt dat aansluit bij de belevingswereld van de leerling. De kennisbasis van de masterlerarenopleiding Aardrijkskunde bestaat uit acht domeinen rondom fysische en de sociale geografie die op hun beurt zijn onderverdeeld in meer concreet geformuleerde subdomeinen. De opleiding heeft in haar opleidingsplan per Dublin descriptor beschreven hoe zij het masterniveau vormgeeft en geeft invulling aan dit masterniveau door verbreding en verdieping van de vakinhoudelijke kennis en de vakdidactische component. De opleiding zorgt voor aansluiting op de drie 'rollen' van de aardrijkskundeleraar, zoals in het landelijk beroepsprofiel geformuleerd: die van vakinhoudelijk en didactisch expert en die van de onderzoekende professional. Door het, letterlijk, grensoverschrijdende karakter van het vak aardrijkskunde, besteedt zij uitgebreid aandacht aan internationale onderwerpen en maakt daarbij gebruik van internationale literatuur. Met een verdere invulling van de internationale dimensie, die inspirerend is geformuleerd, zijn de opleidingen, met name op instituutsniveau, nog bezig. De mate waarin en de wijze waarop de opleidingen concreet invulling geven aan interculturele communicatie, multiculturaliteit en internationale ontwikkelingen in vakinhoud en vakdidactiek verschilt nog.

Docenten hebben op individuele basis contact met alumni en leraren in het onderwijs, maar het expliciet(er) en systematisch betrekken van de scholen bij het samen opleiden in het (master)onderwijs behoeft aandacht.

De opleidingen hebben een duidelijke visie op opleiden en hebben de ambitie om een 'Utrechtse' leraar op te leiden, die zich kenmerkt als innovatief, onderzoekend en een deler van kennis.

Het is belangrijk dat de opleidingen binnen en tussen de vakgroepen de verschillende beelden over het masterniveau gaan delen, opdat er eenzelfde concept 'masterniveau' ontstaat en de bandbreedte kleiner wordt.

Het auditteam is van oordeel, dat de master lerarenopleiding Aardrijkskunde zonder meer een 'voldoende' verdient voor deze standaard. De opleiding heeft een duidelijke visie op opleiden. De opleiding zou nog sterker kunnen worden wanneer ze ervoor zorgt dat de drie nieuwe beroepsrollen, de 8^e competentie 'onderzoek' en de drie aspecten van de Utrechtse leraar meer in lijn komen i.c. met elkaar verweven zijn en er een duidelijke doorwerking zichtbaar is naar het curriculum, de toetsen en de eindwerken.

Standaard 2. Onderwijsleeromgeving

Het auditteam is van oordeel, dat de master lerarenopleiding Aardrijkskunde een sterk praktijkgerichte opleiding is, verzorgd door een goed opgeleid en enthousiasmerend team van docenten. Het auditpanel is positief over de vakinhoudelijke en vakdidactische expertise van het docententeam dat 'aardrijkskunde' verzorgt. Naast de sturing vanuit de vakgroep en vanuit teamleiders krijgen de docenten vakdidactische input vanuit de lectoraten, met name het lectoraat op het terrein van didactiek van de bètavakken, en de innovatielabs. Studenten en alumni zijn tevreden over hun docenten en het voorbeeldgedrag dat zij tonen volgens het zogenoemde 'dubbele bodem principe'. Op het terrein van professionalisering maken docenten gebruik van de cursussen die hen veelal in Archimedes-verband worden aangeboden.

De opleiding biedt de studenten aan de hand van de generieke leerlijnen 'Onderzoek in de eigen onderwijspraktijk (OPO)' en 'Werken aan professionele ontwikkeling (WPO)' en de vakinhoudelijke en vakdidactische leerlijnen voldoende mogelijkheden hun competenties, (vakspecifieke) kennis en (vakspecifieke) vaardigheden tot op masterniveau te ontwikkelen. Het is nu nog belangrijk dat alle docenten van alle opleidingen een zelfde beeld hebben/krijgen bij (de functie en uitwerking van) het praktijkonderzoek dat ze de studenten willen laten uitvoeren met het oog op het ontwikkelen van onderzoekend vermogen. Daarin bestaan nu nog verschillen. De lector en met name de verantwoordelijke hogeschoolhoofddocent voeren hierover al het gesprek met de onderzoeksbegeleiders en -beoordelaars. Ook is het belangrijk dat de docenten hun eigen expertise op het terrein van interventieonderzoek vergroten. De opleiding onderscheidt naast de hierboven genoemde generieke leerlijnen, nog zeven leerlijnen die zich specifiek richten op de vakinhoud en de vakdidactiek. Zo kent de opleiding leerlijnen op het terrein van sociale geografie, fysische geografie, geschiedenis van geografie en van aardrijkskundeonderwijs, het schoolvak natuur, leven en technologie, synthese (omvat o.a. regionale geografie en milieugeografie) en vakdidactiek. De leerlijnen en de hierin opgenomen studieonderdelen zijn dekkend voor het vakgebied masterleraar Aardrijkskunde. De internationale dimensie in het programma blijkt uit de oriëntatie op internationale vakdidactische theorie en treft het auditpanel aan in de vakinhoudelijke component van de opleiding. De werkvormen die de opleiding hanteert, sluiten goed aan bij de beoogde leerresultaten en bij de werkvormen die de student als eerstegraadsleraar in zijn eigen praktijk gebruikt.

Het auditteam is van oordeel, dat de opleidingen met *blended learning*, blended 2 en 7, HUbl, StHUbl¹ en de leerteams prachtige parels in handen hebben voor hun onderwijs. Ze zijn hiermee voorbeeldig voor andere (leraren)opleidingen. Instituut Archimedes is bezig deze concepten nog meer theoretisch te funderen. Ook de overige voorzieningen zijn goed op orde en werken ondersteunend aan de studie.

Het auditteam komt op grond van alle bovenstaande sterke elementen tot het oordeel 'goed' voor deze standaard.

Standaard 3. Toetsing

De opleiding Aardrijkskunde toetst en beoordeelt op een valide, betrouwbare en inzichtelijke wijze. Er is een duidelijk toetskader en er zijn voor alle cursussen toetsprogramma's, toetsplannen en toetsmatrijzen beschikbaar. Zij maakt gebruik van een breed scala aan zowel formatieve als summatieve toetsen die aansluiten bij het te toetsen studieonderdeel. De toetsen zijn in lijn met de doelstellingen per studieonderdeel en laten veel variatie zien. Medestudenten uit leerteams hebben daarbij als *peers* een rol. Verder past de opleiding bij toetsen en beoordelen het zogenoemde 'dubbele bodem-principe' toe: studenten werken aan toetsen waarmee zij vervolgens ook in de schoolpraktijk in aanraking komen. De aardrijkskundeopleiding toetst de kenniscomponent door open vragen waardoor studenten ruim gelegenheid krijgen om hun kennis en inzicht te tonen.

Het auditteam is positief over de rol die de examencommissie en de expertgroepen vervullen in de borging van de kwaliteit van het toetsen en beoordelen. De examencommissie treedt ook proactief op, bijvoorbeeld door onderzoek uit te laten voeren naar het masterniveau. De verschillende expertgroepen gaan op vak, cluster en instituutsniveau in gesprek met betrokkenen over (onderdelen) van het toetsen en beoordelen, ondersteunen en adviseren de opleidingen daarover en voeren zelf ook analyses uit.

De masterlerarenopleiding Aardrijkskunde toetst het afstudeerniveau van haar studenten op basis van verschillende afstudeerproducten: een schriftelijke toets, een excursie met veldwerk, het praktijkonderzoek en het assessment master. Ook op dit punt geeft de opleiding haar studenten ruim gelegenheid om hun kennis en kunde op masterniveau te tonen. Een essentieel punt volgens het auditpanel, passend bij deze opleiding.

Op grond van bovenstaande positieve punten tot het oordeel 'goed' voor deze standaard.

Standaard 4. Gerealiseerde leerresultaten

Het auditteam is van oordeel dat de studenten in hun afstudeeropdracht en het portfolio aantonen dat zij beschikken over de competenties van een leraar Aardrijkskunde op masterniveau. Het auditteam beoordeelt de onderzoeksverslagen, op één na, met minimaal een voldoende. Een aandachtspunt vormt wel de originaliteit/variantie van de afstudeeronderzoek. Het vak Aardrijkskunde biedt genoeg aanknopingspunten voor een interessant afstudeerproject. Dat miste het auditpanel. Met het afronden van het exemplarisch studieonderdeel Landschappen in Nederland laat de student zien dat hij over het hbo-masterniveau beschikt.

Alumni zijn tevreden over hun vakinhoudelijke en vakdidactische expertise. Zij meldden ook dat zij een bredere visie hebben gekregen op goed onderwijs, kritischer zijn en proactiever optreden in de school door bijvoorbeeld kartrekker te worden bij onderwijsvernieuwingen. Vertegenwoordigers vanuit het werkveld constateren dat de studenten na deze masterstudie door hun onderzoekende houding, ontwikkelvaardigheden en bijdrage aan de performance van de ambities van de school, van meerwaarde zijn voor de scholen.

---

¹ StHUbl: digitaal platform waarop de studenten van de lerarenopleidingen van de HU materiaal voor de eigen blended lessen voor de eigen context (school/klas) kunnen plaatsen

Vrijwel alle alumni van de opleiding krijgen of hebben tijdens de studie al een baan als leraar aardrijkskunde in het eerstegraadsgebied.

Het auditteam komt op grond van bovenstaande tot het oordeel 'voldoende' voor deze standaard.

Algemene conclusie:

De master lerarenopleiding Aardrijkskunde biedt een stevig vakinhoudelijk en zeer praktijkgericht aardrijkskundeprogramma, dat wordt verzorgd door deskundige en zeer inspirerende docenten. De opleiding zorgt er met het programma voor dat de studenten voldoende toegerust zijn als leraar in de bovenbouw van het voortgezet onderwijs.

Het auditteam komt op grond van de beslisregels van de NVAO tot het eindoordeel 'voldoende' voor de master lerarenopleiding Aardrijkskunde van Hogeschool Utrecht.

Den Haag, 24 april 2018

drs. R.B. van der Herberg,
voorzitter

drs. G.W.M.C. Broers,
secretaris

3. INLEIDING

Clustervisitatie en inrichting van de audit

De beoordeling van de master lerarenopleidingen van Instituut Archimedes van Hogeschool Utrecht vond plaats binnen het cluster master lerarenopleidingen. De visitatie binnen dit cluster is uitgevoerd door de visitatiebureaus Hobéon en NQA, waarbij Hobéon twee hogescholen en NQA drie hogescholen heeft beoordeeld. Voorafgaand aan deze audits en lopende het traject hebben de (voorzitters van de) kernteams van NQA en Hobéon met elkaar afgestemd over de opzet en de focuspunten en over de bevindingen van de audits.

Bij deze audit is gekozen voor een visitatie met generieke gesprekken met i) het management en werkveldvertegenwoordiging, ii) betrokkenen bij de realisatie van de generieke onderwijsomgeving, iii) examencommissies en expertgroepen toetsing, iv) lectoren en v) alumni. Daarnaast zijn er aparte gesprekken gevoerd met docenten en studenten van de negen opleidingen.

Op 16 november 2017 organiseerden de opleidingen een eerste auditdag c.q. materialendag voor het voltallige auditteam. In het ochtenddeel van deze dag vonden presentaties plaats van kenmerkende thema's van de masteropleidingen, gevolgd door presentaties van de opzet en inrichting en bijzondere kenmerken van elke opleiding. In het middagdeel bestudeerde het auditteam portfolio's en door studenten gemaakte toetsen die exemplarisch zijn voor het masterniveau van de afzonderlijke opleidingen.

Op 22 en 23 november zijn de generieke zaken die voor alle masteropleidingen van Instituut Archimedes gelden, behandeld door een kernteam. Dit kernteam bestond uit vier domeindeskundigen en een student van een master lerarenopleiding van een andere hogeschool. Het kernteam werd ondersteund door (coördinerend) secretaris en twee andere secretarissen. Aansluitend op de generieke gesprekken volgde de audits bij de afzonderlijke vakken. Per vak werd één specifieke vakdeskundige aan het opgesplitste kernteam toegevoegd. Naast de voorzitter van het kernteam vervulde één van twee andere domeindeskundigen uit het kernteam in het parallelle gesprek ook de rol van (technisch) voorzitter. Bij elke vakaudit waren een secretaris en een student aanwezig. (Zie bijlage: Programma).

Over elke opleiding is een beoordelingsrapport geschreven met daarin i) generieke passages die gelden voor alle masteropleidingen van Instituut Archimedes en ii) vakspecifieke passages per individuele opleiding.

De master lerarenopleidingen van Instituut Archimedes van Hogeschool Utrecht

Instituut Archimedes is één van de vier educatieve instituten van Hogeschool Utrecht. Instituut Archimedes heeft 14 bekostigde bachelor lerarenopleidingen (voltijd en deeltijd), 9 bekostigde master lerarenopleidingen (deeltijd) en een bekostigde kopopleiding. De drie andere educatieve instituten zijn: het Instituut Theo Thijsen (Lerarenopleiding Primair Onderwijs), het Seminarium voor Orthopedagogiek (masteropleiding Educational Needs) en het Instituut Gebaren, Taal en Dovenstudies (bacheloropleiding tolk/leraar Nederlandse Gebarentaal en de masters Dovenstudies). Daarnaast zijn er twee organisatieonderdelen in het educatieve domein: het Kenniscentrum Leren en Innoveren (met lectoraten en kenniskringen) en het Expertisecentrum Docent HBO gericht op de professionalisering van de didactische bekwaamheid van hbo-opleiders op het gebied van ontwerpen van onderwijs, het uitvoeren van onderwijs en het beoordelen (toetsen) van onderwijs.

Instituut Archimedes biedt de master lerarenopleidingen in deeltijd aan in een tweejarig programma van 45 EC per studiejaar. Studenten kunnen er ook voor kiezen om de opleiding in drie jaar te doen met gemiddeld 30 EC per studiejaar.

Instituut Archimedes en de verschillende master lerarenopleidingen werken samen met de volgende zes lectoraten: i) Methodologie van Praktijkgericht Onderzoek, ii) Didactiek van rekenen en wiskunde, iii) Science en Techniek, iv) Digital Smart Services, v) Didactiek moderne vreemde talen, vi) Geletterdheid.

Ontwikkelingen sinds de vorige accreditatie (2010)

De vorige accreditatie vond plaats in 2010. De opleidingen zijn op alle facetten met een 'voldoende' of met een 'goed' beoordeeld. Het auditteam noemde een aantal aandachtspunten, waarmee de lerarenopleidingen aan de slag zijn gegaan. Eind november 2013 vond een interne audit van de masteropleidingen plaats, waarbij onderzocht is of de opleidingen voldoen aan de NVAO-eisen inzake accreditatie. Ook daaruit kwam nog een enkele aanbeveling (generiek en op opleidingsniveau).

Generiek

- *aanscherping onderwerpkeuze en probleemstelling bij onderzoek en meer nadruk op gebruik literatuur* – De opleidingen hebben de cursussen 'Onderwijswetenschap' en 'Praktijkonderzoek' ingevoerd waarin deze aspecten aan de orde komen.
- *lagere studielast van de student* – De opleidingen bieden een twee en een driejarig studietraject om aan te sluiten bij de mogelijkheden van de student.
- *meer contact met stagescholen* – De opleidingen organiseren een tripartiet overleg. Daarnaast betrekken zij veldassessoren bij de toetsing (Assessment Master).
- *borging beoordeling portfolio* – Bij het assessment zetten de opleidingen twee assessoren in. De assessoren krijgen een training.
- *studiebegeleiding steviger inzetten om uitval te voorkomen* – De opleidingen hebben leerteams ingevoerd. De opleidingen zetten extra begeleiding in op onderzoek en portfolio.
- *in het beoordelingsformulier onderzoek is het mogelijk onvoldoendes te geven op essentiële onderdelen en toch op een eindoordeel voldoende uit te komen* – De opleidingen hebben de rubric voor praktijkonderzoek aangescherpt.

Aardrijkskunde

- Het toenmalige auditpanel merkte op dat de inhoudelijke lijn van het eerste naar het tweede jaar 'vrij willekeurig' was opgebouwd. De opleiding hanteert thans, 2017, een duidelijk gestructureerd curriculum voor beide studiejaar.

In het onderhavige rapport beschrijft het auditteam zijn bevindingen met betrekking tot bovenstaande verbetermaatregelen bij de verschillende standaarden.

4. OORDELEN OP HET NIVEAU VAN DE STANDAARDEN

4.1. Beoogde leerresultaten

Standaard 1: De beoogde leerresultaten passen bij het niveau en de oriëntatie van de opleiding en zijn afgestemd op de verwachtingen van het beroepenveld en het vakgebied en op internationale eisen.

Toelichting NVAO: De beoogde leerresultaten beschrijven aantoonbaar het niveau (associate degree, bachelor of master) zoals gedefinieerd in het Nederlands kwalificatieraamwerk en de oriëntatie (hbo of wo) van de opleiding. Ze sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die vanuit het regionale, het nationale en het internationale perspectief door het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding. Voor zover van toepassing zijn de beoogde leerresultaten tevens in overeenstemming met relevante wet- en regelgeving.

Bevindingen

Generiek

Het auditteam heeft geconstateerd, dat de master lerarenopleidingen van Instituut Archimedes/Hogeschool Utrecht de landelijk vastgestelde en in Algemene Maatregel van Bestuur bij Wet op de beroepen in het hoger onderwijs (Wet BIO) vastgelegde competenties hanteert. Deze zijn onder begeleiding van de Stichting Beroepskwaliteit Leraren (SBL) tot stand gekomen.

Op landelijk niveau is via een matrix aangetoond hoe de vijf Dublin Descriptoren op masterniveau tot uiting komen in deze zogenoemde zeven SBL-competenties.

Instituut Archimedes heeft aan deze zeven SBL-competenties - thans omgezet in de drie bekwaamheidseisen - een achtste toegevoegd, namelijk 'onderzoekend vermogen'. (Zie daarover onder het kopje 'eigen profilering' en 'onderzoek'.)

Er is inmiddels een herzien beroepsprofiel opgesteld waarin drie beroepsrollen zijn gedefinieerd: i) vakinhoudelijk expert, ii) vakdidactisch expert en iii) onderzoekende professional. Op basis hiervan zijn de bekwaamheidseisen herijkt. Deze zijn met ingang van 1 augustus 2017 in werking getreden. De bekwaamheidseisen komen in de plaats van de zeven SBL-competenties.

Terzijde zij vermeld dat de vijf hogescholen die master lerarenopleidingen bieden in het Landelijk Vakoverleg Masters (LOVM) uitgebreid contact hebben gehad over het herziene beroepsprofiel. Zij hebben daarover een preambule 'De kracht van het LOVM voor de praktijkgerichte vakmaster' opgesteld. Het auditteam heeft geconstateerd dat hierin duidelijke afspraken staan over vakinhoud en vakdidactiek, de rol van onderzoek, vaststelling masterniveau en de kwaliteitsbewaking daarvan. Die onderwerpen krijgen veel aandacht. De opleidingen hebben laten weten, dat zij de komende jaren hun opleidingsprofiel en de gedragsindicatoren bij de bekwaamheidseisen verder zullen aanscherpen met het oog op een doorontwikkeling naar gepersonaliseerd leren. De aanscherping geldt met name voor de internationale oriëntatie, persoonsvorming en innoverend vermogen. De opleidingen nemen bij het herontwerp de herijkte bekwaamheidseisen als uitgangspunt.

Tijdens de audit is gesproken over wat de opleidingen verstaan onder het masterniveau: is dat synoniem aan het zijn van een leraar voor de bovenbouw of is het meer dan dat?

In de gesprekken met de betrokkenen bij de opleidingen (management, teamleiders, docenten) kwamen (nog) verschillende verhalen naar voren. Genoemd werden o.a. dat de master zijn vakinhoudelijke kennis (de kennisbasis) heeft verdiept, dat hij zijn didactisch handelen vakdidactisch kan onderbouwen, dat hij zich onderzoekend opstelt en dieper kijkt of hij de opgestelde doelen ook bereikt, dat hij kansen ziet om het onderwijs in zijn groep en in de school te veranderen, dat hij zijn handelen kan verantwoorden vanuit de theorie.

Het auditteam beveelt de opleidingen aan de verschillende beelden binnen én tussen de vakgroepen met elkaar te delen, opdat er eenzelfde concept 'masterniveau' ontstaat en de bandbreedte kleiner wordt. Daarbij kunnen de opleidingen ook de alumni en studenten bevragen, want die hebben ook beelden hierbij.

Terzijde: het auditteam geeft de opleidingen in overweging om in het LOVM verder door te denken over de profilering van de masterleraar. Nu lijkt de ruimte in de curricula van de opleidingen vooral ingenomen te worden door vakinhoud (kennisbasis) en vakdidactiek. Het auditteam constateert dat er nog een grijs gebied is tussen het aandachtsgebied/werkveld van de masteropleidingen Master Leren en Innoveren, Master Leiderschap, Master Educational Needs enerzijds en de master lerarenopleidingen anderzijds binnen de scholen.

Kennisbasis

Generiek

Naast de zeven SBL-competenties – thans de 3 bekwaamheidseisen - als leidraad, hanteren de opleidingen voor hun huidige onderwijs de landelijk vastgestelde generieke kennisbasis rondom onderzoek voor eerstegraads leraren en een vakspecifieke kennisbases voor de master leraar en de doelstellingen die hierin staan beschreven. De generieke kennisbasis die in januari 2017 in opdracht van het Landelijk Overleg Vakmasters (LOVM) is opgeleverd, betreft het uitvoeren van onderzoek en het ontwikkelen van onderzoeksvaardigheden.

Aardrijkskunde

De kennisbasis van de opleiding bestaat uit acht domeinen rondom fysische en de sociale geografie: Natuurlijke systemen op aarde, Milieugeografie, Landschappen, Ruimtelijke effecten van sociaal economische systemen, Wetenschappelijke grondslagen en ontwikkelingen, Het geografisch instrumentarium en Vakdidactiek. Deze domeinen zijn op hun beurt onderverdeeld in subdomeinen die een meer concrete uitwerking zijn van de inhoud van de domeinen. Het auditpanel stelt vast dat zowel de domeinen als de hiervan afgeleide subdomeinen voldoende aansluiten op recente ontwikkelingen in het aardrijkskunde werkveld.

De opleiding heeft in haar opleidingsplan per Dublindescriptor beschreven hoe zij het masterniveau van de aardrijkskundeleraar vormgeeft. Zij geeft invulling aan het masterniveau door verbreding en verdieping van de vakinhoudelijke kennis en de vakdidactische component. Met verbreding refereert de opleiding aan het aanbieden van nieuwe thema's zoals op het gebied van de morfodynamica van rivieren en kustsystemen. Verdieping vindt plaats door diepgaande kennis van aardrijkskundige thema's zoals klimaatverandering, bevolkingsgeografie en het Nederlands landschap.

Vanuit de Utrechts vakgroep Aardrijkskunde zijn twee opleiders betrokken bij de herziening van de kennisbasis die meer houvast moet bieden aan relevante en actuele thema's. Deze herziene kennisbasis wordt in 2018 geïntroduceerd. Verder wil de opleiding, onder andere in samenwerking met het lectoraat rondom de didactiek van het bètaonderwijs, het onderwijs rond de meer vakoverstijgende vraagstukken zoals milieu en duurzaamheid verder versterken. Het auditpanel kan zich daarbij voorstellen dat de opleiding dit verder vormgeeft in overleg met andere lerarenopleidingen zoals op het terrein van de bètavakken, waardoor er een meer interdisciplinaire samenwerking ontstaat tussen vakgebieden en tussen opleidingen. Het auditpanel heeft hiervan in het verleden bij lerarenopleidingen goede voorbeelden van gezien.

Profilering en eigen inkleuring

Generiek

De profilering en eigen inkleuring van de lerarenopleidingen van de HU komen o.a. op de volgende manier tot uiting:

De masteropleidingen van Hogeschool Utrecht/Instituut Archimedes willen een 'Utrechtse leraar' afleveren, die zich kenmerkt als:

- Innovatief - de masterleraar neemt initiatieven tot het veranderen/verbeteren van zijn eigen onderwijs en het onderwijs in de school, zet innovatieve werkvormen in

- Kennisdelend – de masterleraar is actief gericht op het gezamenlijk betekenis geven aan kennis en ervaring;
- Onderzoekend – de masterleraar zet zijn onderzoekend vermogen in ter verbetering van het vakdidactisch handelen. Daarvoor hebben de opleidingen – zoals al hierboven is vermeld – een achtste competentie toegevoegd. (Zie ook paragraaf 'onderzoek'.)

Over deze kenmerken vernam het auditteam voorbeelden in de gesprekken met de docenten en studenten. Het auditteam zag deze kenmerken in meer of mindere mate terug in de opzet en inhoud van alle opleidingen, in het curriculum, de toetsen en in de (eind)werken van de studenten. De mate waarin verschilde van opleiding tot opleiding en van student tot student. Het auditteam is van oordeel dat concept en ambitie helder op papier staan, maar kwam verder niet zoveel aspecten tegen waarmee de Utrechtse opleidingen zich onderscheiden van de master lerarenopleidingen van andere hogescholen.

Het auditteam is van oordeel, dat de master lerarenopleidingen nog sterker kunnen worden wanneer ze ervoor zorgen dat de 3 nieuwe beroepsrollen, de 8^e competentie 'onderzoek', de drie aspecten van de Utrechtse leraar meer in lijn komen i.c. met elkaar verweven zijn en er een duidelijke doorwerking zichtbaar is naar het curriculum, de toetsen en de eindwerken. In alle eindwerken zou de Utrechtse leraar zichtbaar moeten zijn.

Andere kenmerkende elementen van de Utrechtse lerarenopleidingen zijn blended learning en leerteams. Met blended learning sluiten de opleidingen aan op de leerbehoeftes van de individuele student. Studenten kunnen hierdoor flexibel door hun studie gaan. Om ervoor te zorgen dat de studenten van elkaar en samen kunnen leren, hebben de opleidingen leerteams ingevoerd voor elke onderwijseenheid. (Zie daarover verder onder standaard 2.)

De opleidingen zijn voornemens in de komende periode verder te gaan met de uitwerking van gepersonaliseerd leren. Het auditteam acht het verstandig dat de opleidingen dit gefaseerd aanpakken.

Aardrijkskunde

De masteropgeleide leraar Aardrijkskunde draagt de kern van zijn vakgebied uit, is op zoek naar mogelijkheden om het aardrijkskunde onderwijs te verbeteren en staat open voor zowel didactische als vakinhoudelijke ontwikkelingen. De masteropgeleide docent Aardrijkskunde stelt geografische vragen over de wereld om ons heen vanuit een zowel fysische geografisch als vanuit een meer sociaal geografisch perspectief en combineert beide perspectieven in het onderwijs. De opleiding zoekt verder aansluiting bij de drie 'rollen' van de leraar, zoals in het landelijk beroepsprofiel geformuleerd: die van vakinhoudelijk en didactisch expert en die van de onderzoekende professional. Essentieel in de opleidingsvisie is dat de master opgeleide docent zijn leerlingen betekenisvol aardrijkskunde-onderwijs aanbiedt dat aansluit bij de belevingswereld van de leerling. Een volgens het auditpanel adequate visie van de opleiding op het vak.

Onderzoek

Generiek

Het auditteam heeft geconstateerd, dat de opleidingen er door de invoering van de achtste competentie 'onderzoekend handelen in de onderwijspraktijk' voor zorgen dat studenten hun onderzoekend vermogen expliciet(er) kunnen ontwikkelen. De opleidingen verwachten van de Utrechtse leraar dat hij als professional een kritische, onderzoekende houding inneemt ten opzichte van de beroepspraktijk, zelf verantwoorde keuzes maakt en daarvoor verantwoordelijkheid neemt. De opleidingen eisen een methodische grondigheid, relevantie van het onderzoek en transfereerbaarheid naar andere contexten. (Zie verder standaard 2.)

Internationale dimensie

Generiek

Het auditteam heeft geconstateerd, dat de opleidingen bezig zijn met de nadere invulling van de internationale dimensie. De opleidingen stellen dat er in de bekwaamheidseisen bij competentie 1 en 2 sprake is van interculturele communicatie en multiculturaliteit. Hoe de opleidingen daar concreet invulling aan geven, verschilt.

Voorts stellen de opleidingen dat het op de hoogte zijn/blijven van internationale ontwikkelingen in vakinhoud en vakdidactiek onderdeel moet zijn van het onderzoekend vermogen van de student. Het gebruik van internationale literatuur bij het praktijkonderzoek is daarom een expliciet beoordelingscriterium. (Zie verder standaard 2 en 4.)

Op instituutsniveau is een International Centre of Excellence for Innovative learning ingericht. Daar werken docenten aan internationale projecten, waaronder een project om leraren op te leiden in Kenya via een teacher training programma. De docenten van de diverse lerarenopleidingen van Instituut Archimedes leren daarbij veel van de Keniaanse onderwijssituatie en nemen deze kennis en ervaringen mee naar de eigen lerarenopleidingen. Het auditteam heeft kennisgenomen van de plannen van dit centrum en is daarvan onder de indruk. Maar de uitrol in het programma van elke opleiding verschilt nog/ is nog niet overal zichtbaar.

Aardrijkskunde

Omdat aardrijkskunde een grensoverschrijdend vak is, besteedt de opleiding uitgebreid aandacht aan internationale onderwerpen en maakt daarbij gebruik van internationale literatuur. Om de hierboven genoemde kennisbasis te concretiseren, laat de opleiding zich inspireren door internationale handvesten, waaronder de *Charter on Geography Education*. De keuzes die hieraan verbonden zijn, keren terug bij verschillende studieonderdelen zoals bij Regionale Geografie waarbinnen de opleiding aandacht besteedt aan Zuid-Amerika. Zie verder onder standaard 2.

Afstemming met het werkveld en vakgenoten

Generiek

Het auditteam heeft geconstateerd, dat de opleidingen regelmatig overleg voeren met vakgenoten en vertegenwoordigers vanuit het werkveld over de actualiteit van de competenties en de opzet en inhoud van het curriculum.

De opleidingen participeren actief in het overleg 10voordeleraar en het Landelijk Overleg Vakmasters (LOVM) waarin zij samen met de andere master lerarenopleidingen optrekken en afspraken maken over de kennisbasis, (de uitwerking en implementatie van) de drie beroepsrollen en peerreviews houden o.a. op het gebied van toetsing. Daarover is het auditteam heel positief.

Daarnaast participeren de docenten van de opleidingen in diverse landelijke en regionale vakgroepoverleggen en bezoeken zij (internationale)conferenties, waar zij vakgenoten en vertegenwoordigers vanuit het werkveld spreken.

De afstemming met de scholen lijkt minder aanwezig. De aandacht voor de werkplek als leerplek – waar de opleidingen samen met het werkveld leraren opleiden - lijkt afwezig bij deze masteropleidingen. Docenten Wiskunde houden op individuele basis wel contact met alumni en leraren in het onderwijs.

Op instituutsniveau is er een Raad van Advies die het management tweemaal per jaar met name op tactisch-strategisch niveau adviseert. Het auditteam heeft geconstateerd dat de twaalf leden van deze raad een brede en zinvolle afspiegeling vormen van het onderwijswerkveld en van de wereld daaromheen. In de raad zitten o.a. een aantal bestuurders vanuit de (academische)opleidingsscholen (vo en mbo) uit de regio, oud studenten en een docent, maar ook het onderwijsadviesbureau BMC en Randstad zijn vertegenwoordigd om met het instituut van gedachten te wisselen over maatschappelijke ontwikkelingen die voor het onderwijs van belang zijn.

Daarnaast heeft het instituut in het Regionaal Platform Onderwijs Arbeidsmarkt vo-bve (beroepsvoorbereidende educatie) contact met bestuurders van scholen in het voortgezet onderwijs en ROC's over ontwikkelingen in het werkveld.

Het auditteam beveelt de opleidingen sterk aan om het werkveld expliciet(er) te betrekken bij de concrete invulling van het onderwijs, bijvoorbeeld door co-creatie te intensiveren, en bij de wijze waarop de opleidingen (moeten) inspelen op actuele onderwijsontwikkelingen.

Dat is ook een wens van het instituut. De leden van de Raad van Advies die het auditteam sprak, beaamden dat zij zelf ook een actievere rol kunnen vervullen in het opleiden van leraren voor het (in verandering zijnde) onderwijsveld en in het behouden van de leraren voor het onderwijs.

Aardrijkskunde

Tot het afgelopen studiejaar maakte de opleiding gebruik van een gecombineerde werkveldcommissie en klankbordgroep. Twee keer per jaar vond overleg plaats tussen de opleiding en de klankbordgroep, bestaande uit studenten die werkzaam zijn in het voortgezet onderwijs. Dit heeft de afgelopen jaren geleid tot een aantal concrete maatregelen waaronder de versterking van de didactische leerlijn. Vanaf 2017 kent de opleiding een aparte werkveldcommissie die bestaat uit alumni en werkplekbegeleiders van de Opleidingsscholen. Verder werkt de aardrijkskundeopleiding samen met de Universiteit Utrecht rondom vakdidactische en vakinhoudelijke thema's. Docenten van de UU treden ook regelmatig op als gastdocent.

Weging en Oordeel Aardrijkskunde

De opleiding baseert zich aantoonbaar op de landelijke SBL-competenties en de generieke en vakspecifieke kennisbases. Het nieuwe beroepsprofiel met drie beroepsrollen i) vakinhoudelijk expert, ii) vakdidactisch expert en iii) onderzoekend professional, sluit goed aan bij de rol van de leraar. De opleidingen gaan de komende tijd aan de slag met de verdere aanscherping van herijkte landelijke bekwaamheidseisen gekoppeld aan de eigen ambities en profilering. De opleiding hebben over de leeruitkomsten contact met vakgenoten en het werkveld. Het expliciet(er) en systematisch betrekken van de scholen bij het samen opleiden in het (master)onderwijs behoeft aandacht.

Het is belangrijk dat de opleiding binnen en tussen de vakgroepen de verschillende beelden over het masterniveau deelt. Binnen Aardrijkskunde is daartoe al een eerste aanzet gegeven door zich te richten op vakoverstijgende vraagstukken die om een interdisciplinaire aanpak vragen en waarbij de opleiding een lectoraat wil betrekken. Wat betreft de internationale component van de opleiding heeft het auditpanel goede initiatieven gezien die zich richten op zowel de vakinhoud als de vakdidactiek.

Het auditteam is van oordeel, dat de master lerarenopleiding aardrijkskunde een 'voldoende' verdient voor deze standaard. De opleiding heeft een duidelijke visie op opleiden. De opleiding kan nog sterker worden wanneer ze ervoor zorgt dat de drie nieuwe beroepsrollen, de 8^e competentie 'onderzoek' en de drie aspecten van de Utrechtse leraar meer in lijn komen i.c. met elkaar verweven zijn en er een duidelijke doorwerking zichtbaar is naar het curriculum, de toetsen en de eindwerken.

4.2. Onderwijsleeromgeving

Standaard 2: Het programma, de onderwijsleeromgeving en de kwaliteit van het docententeam maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde leerresultaten te realiseren.

Toelichting NVAO: De beoogde leerresultaten zijn adequaat vertaald in leerdoelen van (onderdelen van) het programma. Hierbij wordt rekening gehouden met de diversiteit van de toegelaten studenten. De docenten zijn zowel inhoudelijk als didactisch voldoende deskundig om de opleiding te verzorgen en geven begeleiding. De onderwijsleeromgeving bevordert dat studenten op actieve wijze deelnemen aan de vormgeving van het eigen leerproces (*student-centred*). Opleidings specifieke voorzieningen worden beoordeeld, tenzij het gaat om instellingsbrede voorzieningen waarover bij de ITK al is gerapporteerd.

Bevindingen

I. Programma

▪ Opzet en inhoud programma

Generiek

De opleidingen kennen twee generieke leerlijnen: i) Werken aan professionele Ontwikkeling (WPO) en ii) Onderzoek in de eigen onderwijspraktijk (OPO). Deze leerlijnen zijn gericht op de beroepsrollen van de vakdidacticus en de onderzoekende professional. Deze twee leerlijnen nemen een derde van de totale studielast in beslag.

i) Werken aan professionele Ontwikkeling (WPO)

Studenten moeten gedurende de studie in totaal 160 uur lesgeven in de bovenbouw.

In het eerste studiejaar gaat een van de docenten op lesbezoek. Als regel is dit de leerteambegeleider vanuit het eigen vak; soms een docent uit een aanverwant vak. Daarmee zorgt de opleiding ervoor dat specifieke begeleiding op het gebied van vakdidactiek en vakinhoud mogelijk is. Dat is belangrijk.

Op de werkplek krijgt de student als regel begeleiding van een werkplekbegeleider. Tijdens de audit is gebleken, dat niet elke student zo'n begeleider heeft en nodig vindt. Zo was een van de studenten die het auditteam sprak, schoolopleider op de eigen (academische opleidings)school. Het auditteam heeft in de gesprekken geconstateerd dat de masterstudenten rolvolwassen zijn. Voor sommigen lijkt coaching door de docent en intervisie in de leerteams voldoende te zijn. Zoals al onder standaard 1 is vermeld, adviseert het auditteam de opleidingen evenwel om de scholen/secties expliciet(er) te betrekken bij het (samen) opleiden en begeleiden van de studenten.

Onderzoek in de eigen onderzoekspraktijk

De leerlijn is ontworpen in samenwerking met het lectoraat Methodologie van Praktijkgericht Onderzoek van de hogeschool.

De opleidingen wensen dat de studenten praktijkgericht onderzoek kunnen uitvoeren voor de lokale context waar ook hun collega's wat aan hebben. Ook moet het onderzoek transfereerbaar (voorheen: generaliseerbaar) en methodisch grondig zijn. Het onderzoeksonderwerp moet pedagogische-didactisch van aard zijn.

Om de studenten hierin meer ondersteuning te bieden, hebben de opleidingen de generieke onderzoekslijn herontworpen. De studenten krijgen met ingang van 2017-2018 3 in plaats van 2 modules aangeboden: i) praktijkverkenning op basis van theorie met een focus op de eigen praktijk/ het eigen vak, ii) onderzoeksplan opstellen en interventie bedenken, iii) interventie uitvoeren, conclusie trekken en (proces) evalueren in een onderzoeksverslag. De opleidingen vragen om een apart reflectieverslag.

Voorafgaand aan deze 3 modules bieden de opleidingen nog een voorbereidende module gericht op het verwerven en/of opfrissen van praktische onderzoeksvaardigheden.

De alumni die het auditteam sprak, apprecieerden de grondige probleemanalyse die ze tijdens de opleiding hadden moeten uitvoeren. Ze meldden dat ze in de opleiding zeker een onderzoekende houding hadden ontwikkeld en vonden dat waardevol.

Tijdens de audit is uitgebreid gesproken over de functie van het praktijkonderzoek met het oog op het ontwikkelen van onderzoekend vermogen. Het auditteam heeft geconstateerd dat de opleidingen de studenten verschillende concepten en modellen aanreiken die zij kunnen gebruiken bij het uitvoeren van het onderzoek, zoals de CIMO² methodiek en bij Interventie het spinnenweb van Van den Akker³. In de uitwerking zag het auditteam echter grote verschillen. De onderzoeken van de studenten die het auditteam bestudeerde, betroffen vaak geen effectonderzoek i.c. formatieve evaluaties om de interventie/het ontwerp te optimaliseren/te verbeteren, zoals het auditteam dat bij onderzoeken met behulp van de CIMO-methodiek. Het auditteam vroeg zich af of de 'O' van CIMO voor de studenten (en de begeleiders en beoordelaars) wel de 'outcome' van het effectonderzoek representeerde. Daarnaast zag het auditteam de door de opleiding beoogde methodische grondigheid van het onderzoek (nog) niet terug in de onderzoeksverslagen.

De betrokken lector en de verantwoordelijk hogeschoolhoofddocent die het auditteam sprak, hadden een duidelijk beeld hoe het praktijkgericht onderzoek eruit moet zien. Zij zijn nu actief bezig dit concept te bespreken met alle vakgroepen, daar er nog verschillende beelden van onderzoek blijken te bestaan.

Het auditteam constateerde in de gesprekken met de docenten dat de discussie die zij voeren over onderzoek vooral een instrumentele insteek heeft: het opstellen van een rubric voor de beoordeling en het organiseren van intervisie. Het auditteam acht het belangrijk dat het concept dat de opleidingen willen volgen 'tussen de oren' van iedereen komt te zitten, dat er een zelfde beeld is van de eisen aan de methodische grondigheid van het onderzoek en dat de docenten hun expertise op het terrein van interventieonderzoek vergroten.

Het auditteam adviseert de opleidingen in de eigen vakgroep een aantal specialisten aan te wijzen in plaats van iedere docent onderzoek te laten begeleiden. Dat zorgt ervoor dat de bandbreedte kleiner wordt. Ook adviseert het auditteam nog eens kritisch te kijken naar het aantal benodigde uren voor begeleiding en het maximaal aantal te begeleiden studenten per cursusjaar. 6-8 uur voor begeleiding lijkt in de optiek van het auditteam weinig.

Terzijde: Het auditteam adviseert de opleidingen in het LOVM de discussie over onderzoek ook op landelijk niveau te voeren: wat wil men ermee bereiken en wat is het masterniveau i.c. zou het masterniveau moeten zijn?

(Zie voor het eigen oordeel van het auditteam over het gerealiseerde niveau standaard 4.)

Aardrijkskunde

De opleiding onderscheidt naast de hierboven genoemde generieke leerlijnen, nog zeven leerlijnen die zich specifiek richten op de vakinhoud en de vakdidactiek. Zo zijn er leerlijnen op het terrein van sociale geografie, fysische geografie, geschiedenis van geografie en van aardrijkskundeonderwijs, het schoolvak Natuur, Leven en Technologie, synthese (omvat o.a. regionale geografie en milieugeografie) en vakdidactiek. Binnen iedere leerlijn onderscheidt de opleiding een aantal studieonderdelen. Zo is de leerlijn op het terrein van didactiek behalve met het studieonderdeel *Vakdidactiek* zelf, ook vervlochten met de studieonderdelen *Bevolkingsgeografie*, *Stadsgeografie*, *Regionale geografie* en *Landschappen van Nederland*. Hierbij vormen vakdidactische opdrachten de brug tussen de vakinhoud en de eigen beroepspraktijk van de student. Deze leerlijn biedt tevens aansluiting bij activiteiten die de student in de leerlijn 'Werken aan professionele ontwikkeling' uitvoert. Voor *Geografisch onderzoek* geldt, dat de opleiding dit verwerkt in de leerlijnen Sociale en Fysische geografie. De leerlijn rond Natuur, Leven en Technologie verdient het om hier apart genoemd te worden.

---

² CIMO: Context, Interventie, Mechanisme, Outcome

³ Van den Akker: de kern en de 9 draden van het spinnenweb representeren de 10 onderdelen van een curriculum die nodig zijn bij het (plannen van) leren door leerlingen: visie, leerdoelen, leerinhoud, leeractiviteiten, docentrollen, bronnen en materialen, groepeeringsvormen, leeromgeving, tijd, toetsing.

Samen met vier andere schoolvakken uit het bètadomein zorgt de aardrijkskunde opleiding voor vakinhoudelijke input voor deze leerlijn op basis van het landelijk ontwikkelde competentieprofiel docent NLT. Studenten werken daarbij in interdisciplinaire groepen aan een NLT-module en ontwerpen een didactische aanpak voor deze module. Studenten die de master leraren Aardrijkskunde hebben afgerond, zijn bevoegd om het middelbare schoolvak NLT te verzorgen. Het auditpanel merkt in dit verband op dat er een goede samenwerking bestaat tussen deze opleiding en de bètavakken rond NLT. Dit vindt zijn weg naar de scholen van de studenten. De vakgroep heeft de keuze gemaakt om in de bachelor een brug slaan naar M&M, in de Master naar de bètakant.

De opleiding besteedt in het gestructureerd curriculum verder aandacht aan nieuwe/relevante thema's op het terrein van aardrijkskunde waaronder: klimaat en klimaatverandering en water en duurzaam waterbeheer. De opleiding geeft de leerlijnen verder 'handen en voeten' door excursies te organiseren in het veld. Het gaat daarbij om zowel sociale, cultureel geografische als fysische aspecten. Ook werken studenten veelal in groepen aan practica op de opleidingen. Kern hiervan is om studenten te oefenen om steeds weer vragen te stellen bij de actualiteit en om met behulp van actuele literatuur te werken aan actuele thema's die voor leerlingen relevant zijn. Het doel is om studenten de verworven vakkennis te leren verbinden met praktische toepassingen in de eigen onderwijspraktijk.

Het aardrijkskunde curriculum sluit aan bij de beoogde leerresultaten, de competenties en de kennisbasis. De verschillende domeinen die de opleiding onderscheidt, vormen tevens het kader voor de kennisbasis. Het auditpanel stelt vast dat de acht domeinen het vakgebied representeren en dat de kennisbasis per domein inzichtelijk is uitgewerkt in subdomeinen. Zo is het domein Milieugeografie uitgewerkt in de subdomeinen: mens-milieu-relaties, draagkracht van het fysisch systeem, klimaatonderzoek en milieubeleid en duurzaamheid. De opleiding heeft inzichtelijk gemaakt welke competenties zij bij de verschillende studieonderdelen behandelt, alsmede de koppeling van de kennisbasis aan de verschillende studieonderdelen. Zo is goed te zien bij welke studieonderdelen vakdidactiek aan bod komt of demografie en bevolkingsgeografie. Studenten geven aan, en het auditpanel onderschrijft dit, dat het curriculum overvol is. Tevens wijzen zij er op dat de opleiding zeker masterwaardig is door de nadruk die de opleiding legt op de eigen rol van de student in het onderwijsproces, het niveau van de te bestuderen literatuur en het moeten onderbouwen door theorie van de door hen gemaakte keuzes.

De internationale dimensie in het programma komt met name naar voren bij de oriëntatie op internationale vakdidactische theorie en in de vakinhoudelijke component van de opleiding. De opleiding schrijft Engelstalige boeken voor en vult deze aan met recent bronnenmateriaal. Hierbij vraagt de opleiding van haar studenten om ook zelf op zoek te gaan naar relevante bronnen, relevante artikelen, en om deze vervolgens in klassenverband, bijvoorbeeld binnen de leerteams (zie hierna) te bespreken. In de literatuurlijst van elke cursus, maar ook gebruikmakend van ICT (*web lectures* en films op HUBl), besteden de docenten aandacht aan actuele vakinhoudelijke en vakdidactische ontwikkelingen, zowel nationaal als internationaal. HUBl biedt de opleiding de mogelijkheid bronnen regelmatig aan te vullen of te herzien.

Opleiders bezoeken congressen van de *Geographical Association*, internationale symposia waaronder op het gebied van aardrijkskunde in het Vlaamse onderwijs. Het auditpanel vindt dit laatste een belangrijk punt omdat de opleiding zich hierdoor een beeld vormt van de wijze waarop aardrijkskunde over de grens gegeven wordt en de implicaties hiervan voor haar eigen onderwijs.

- **Didactisch concept en werkvormen**

Generiek

Instituut Archimedes heeft een duidelijke eigen visie op opleiden en leren. Dit komt aantoonbaar tot uiting in het al eerdergenoemde concept van blended learning. De studenten kunnen kiezen voor blended 7 of blended 2, waarbij ze of 7 of 2 keer per periode naar de hogeschool komen.

De opleidingen maken voor al hun lessen gebruik van het digitale platform HUbI⁴, waar al het lesmateriaal van elke onderwijseenheid per les te vinden is en waar docenten en studenten met elkaar kunnen communiceren en samenwerken. Het auditteam constateert dat de betrokken docenten daarin sinds de visitatie bij de bacheloropleidingen in 2015 flinke slagen hebben gemaakt. HUbI ziet er heel aantrekkelijk en gestructureerd uit en biedt een grote variatie in invulling en werkvormen.

Het is interessant dat er sinds een half jaar ook een digitaal platform StHUbI is ontwikkeld, waarop studenten (en scholen) eigen blended lesmateriaal kunnen plaatsen voor gebruik in de eigen context (school/klas). Het auditteam beveelt de opleidingen aan nu ook na te denken over een blijvende toegang voor studenten tot (het materiaal op) StHUbI na afstuderen.

Omdat de opleidingen het niet wenselijk vinden dat de studenten louter individueel met hun studie bezig zijn, is het concept rondom leerteams ontwikkeld. Bij elke onderwijseenheid vormen groepen van ongeveer zes studenten een leerteam, waarin zij samen werken en samen (van elkaar) leren. Studenten mogen de leerteams zelf vormen op basis van eigen criteria en leervragen. 'Dat levert waardevolle samenstellingen op', aldus de studenten en alumni. Studenten die de ambitie hebben de studie in twee jaar af te ronden, kunnen samen een leerteam vormen. 'Wij stimuleren elkaar om het tempo vol te houden', aldus studenten die het auditteam sprak.

Aanvankelijk geeft een leerteambegeleider – een docent vanuit de leerlijn WPO - sturing en begeleiding, maar na verloop van tijd werken de studenten steeds autonomer binnen het leerteam. De leerteambegeleider zorgt tevens voor de verbinding tussen vakinhoud en vakdidactiek.

Per periode roostert de leerteambegeleider 3 formele bijeenkomsten in. Daarnaast kunnen de studenten ook wekelijks – bijvoorbeeld via HUbI of een eigen groepsapp - samenwerken.

Het auditteam is van oordeel, dat de opleidingen met *blended learning*, HUbI, StHUbI en de leerteams prachtige parels in handen hebben voor hun onderwijs. Ze zijn hiermee voorbeeldig voor andere (leraren)opleidingen.

Aardrijkskunde

De studenten die het auditteam sprak, waren zeer tevreden over de leerteams. De HU heeft deze mede opgezet om het opleidingsrendement te verhogen. Studenten wijzen er op dat leerteams hen in staat stellen het vak verder uit te diepen met medestudenten. Ook bieden deze teams hen de gelegenheid om ervaringen uit te wisselen.

De werkvormen die de opleiding gebruikt, sluiten goed aan bij de beoogde leerresultaten en bij de werkvormen die de student als eerstegraadsleraar in zijn eigen onderwijspraktijk kan gebruiken. Daarmee brengen de docenten het dubbele bodemprincipe aantoonbaar in praktijk. De opleiding gaf daarvan een aantal aansprekende voorbeelden, zoals computerpractica met diverse software en kennisuitwisseling via *Google docs*. Het auditpanel heeft tijdens de auditdagen verschillende voorbeelden gezien, bijvoorbeeld voor het vak bevolkingsgeografie, van de wijze waarop de opleiding de didactische component heeft uitgewerkt en zij daarbij ICT-middelen, waaronder *blended learning*, inzet.

---

⁴ HUbI staat voor: Hogeschool Utrecht blended learning

Van belang is om nog op te merken dat de opleiding aardrijkskunde sedert vorig studiejaar een verbeterde leerlijn vakdidactiek hanteert. Zo starten studenten bij aanvang van hun studie met een nieuw ontworpen studieonderdeel Vakdidactiek. Het stimuleren van 'de noodzaak om te willen weten' bij leerlingen in de bovenbouw is daarbij de rode draad. Zoals eerder opgemerkt, biedt de opleiding de vakdidactiek vervolgens aan bij verschillende studieonderdelen door middel van vakdidactische opdrachten. Vakinhoud en vakdidactiek worden zo gecombineerd. Hierbij zoekt de opleiding tevens ondersteuning bij de lectoraten waaronder het lectoraat rond de didactiek van het bètaonderwijs.

- ***Instroom, doorstroom, studeerbaarheid en studielast***

Generiek

Bij de instroom hanteren de opleidingen de wettelijke toegangseisen. Daarnaast eisen de opleidingen dat studenten al een aanstelling hebben in het vo of mbo.

Instituut Archimedes biedt de master lerarenopleidingen in deeltijd aan in een tweejarig programma van 45 EC per studiejaar. Studenten kunnen er ook voor kiezen om de opleiding in drie jaar te doen met gemiddeld 30 EC per studiejaar.

Zoals al in de paragraaf 'didactisch concept' is beschreven kunnen studenten voorts kiezen voor blended 2 of blended 7. Uit de gesprekken die het auditpanel met aardrijkskundestudenten voerde, ontstond het beeld dat zij niet voor blended 2 kozen, mede omdat zij het als 'niet realistisch' karakteriseerden.

Aardrijkskunde

De opleiding informeert de studenten tijdens de *intake* over de studiebelasting. Zij eist geen extra voorkennis, maar bespreekt bij de *intake* wel de voorkennis van de student op bepaalde thema's en of opfrissing daarvan gewenst/nodig is. Een eis is wel dat de student beschikt over een aanstelling binnen het middelbaar (beroeps)onderwijs of het hbo. Ook voor de aardrijkskunde opleiding geldt, dat de student tijdens hun masteropleiding tenminste 160 uur lesgeeft op een bovenbouwklas. Aandachtspunt is nog afstemming van de wederzijdse verwachtingen. Het beeld bij het auditpanel ontstond dat studenten de opleiding volgden 'voor het papiertje' terwijl de opleiding een toch veel 'hoger' doel nastreefde: samengevat het leveren van vakbekwame docenten die een meerwaarde representeren voor het vakgebied, zowel vakinhoudelijk als vakdidactisch met een innovatieve en onderzoekende houding.

Het rendement bij aardrijkskunde laat een constant beeld zien, zoals de opleiding ook zelf vaststelt. Om (het dalend aantal) langstudeerders tegemoet te komen, overlegt de opleiding met de betreffende student om een op maat op de student toegesneden begeleidingstraject te starten. Studenten krijgen in de maanden voorafgaand aan de studie al toegang tot HUBl, zodat zij via zelfstudie eventuele instroomdeficiënties kunnen wegwerken. Dat is een sterk punt. Ook biedt de opleiding haar studenten 'zomersprints' aan die hen in de gelegenheid stellen om onder begeleiding de nog resterende onderwijseenheden af te ronden. Het aantal studenten van de opleiding dat binnen de nominale studieduur van twee jaar afstudeert, laat een stijgende lijn zien.

II. Docententeam

Generiek

Instituut Archimedes borgt dat de docenten die de master lerarenopleidingen verzorgen, deskundig zijn. De ontwikkeling van elke docent is onderwerp van de gesprekscyclus ResultaatGericht werken (RGW).

Instituutsbreed is er een professionaliseringsplan. Het Instituut biedt verschillende trajecten, o.a. op het terrein van het begeleiden van onderzoek en blended learning. De komende twee jaren ligt de focus op gepersonaliseerd leren.

Kennisdeling vindt o.a. plaats in de vorm van studiedagen op instituuts-, cluster- en teamniveau.

Daarnaast geldt voor alle lerarenopleidingen dat er op didactisch niveau contacten zijn met internationale netwerken zoals NPDL⁵ en Icefil⁶ en met universiteiten. Hier haalt Instituut Archimedes kennis, maar is zij ook exemplarisch voor andere universiteiten/netwerken wat betreft haar didactisch concept.

Kennisontwikkeling, onderzoek en innovatie wordt ook gevoed vanaf 'de andere kant'. Instituut Archimedes kent een aantal lectoraten met kenniskringen, waarin docenten van de master lerarenopleidingen participeren. Deze lectoraten zijn nauw betrokken bij het onderwijs. Het auditteam acht het waardevol dat er nu ook voor elk cluster een vakdidactisch lectoraat is. In het licht van hetgeen het auditteam eerder opmerkte bij standaard 1 en bij de paragraaf 'programma', beveelt het auditteam de opleidingen aan de lectoraten een duidelijke rol te geven in het op elkaar betrekken van de verschillende kenmerken van de Utrechtse leraar en de 8^e onderzoekscompetentie.

Interessant zijn voorts de instituutsbrede projecten, die bedoeld zijn om innovaties te stimuleren gericht op de realisatie van de Utrechtse leraar. In zogenoemde innovatieslabs proberen betrokken docenten innovaties eerst uit of ontwikkelen innovaties eerst goed door voordat ze in de opleidingen worden geïmplementeerd. Zo werken de docenten o.a. in blended labs aan de doorontwikkeling van tools en onderzoek naar blended learning en in teachlabs aan het ontwikkelen van producten samen met het werkveld. In het in standaard 1 al genoemde International Centre of Excellence for Innovative learning werken docenten aan internationale projecten. Zo worden docenten vanuit drie lijnen 'gestuurd': de eigen vakgroep en het bijbehorende overleg met andere vakgroepen, het lectoraat en de instituutsbrede innovatielabs, onderzoekslabs en teachlabs. Naast het lectoraat rondom de didactiek van het bètaonderwijs zoekt de opleiding tevens aansluiting bij het lectoraat Methodologie van Praktijkgericht Onderzoek. Daarmee sluit de opleiding aan bij de voor haar meest relevante lectoraten omdat zij aandacht besteden aan de vakdidactische en de onderzoekscomponent van de aardrijkskundeopleiding.

Aardrijkskunde

Het team docenten beschikt over de relevante expertise om de vakinhoudelijke en vakdidactische onderwijseenheden te verzorgen. Daarnaast is er binnen het team aanvullende expertise op het gebied van onderzoek, blended learning, gepersonaliseerd leren en toetsing. Het auditpanel is positief over de vakinhoudelijke en vakdidactische expertise van het docententeam dat 'aardrijkskunde' verzorgt. Zij houden hun vakliteratuur bij en verwerken nieuwe ontwikkelingen in hun lessen. Daarnaast bezoeken zij congressen over voor aardrijkskunde relevante thema's zoals rond landschapsbiografie.

Op het terrein van professionalisering maken docenten gebruik van de cursussen die zij veelal in Archimedes-verband krijgen aangeboden waaronder het terrein van het begeleiden van onderzoek. Docenten volgden daarnaast cursussen op het terrein van blended learning, het begeleiden van praktijkonderzoek en het actualiseren van inhoudelijke expertise op vakrelevante terreinen zoals culturele geografie en fysische geografie van het Middellandse Zeegebied. Een docent heeft een module gevolgd bij de master Population Studies aan de RUG. De opleiding heeft een docent aangetrokken om de ICT-component van de opleiding te versterken. Docenten geven verder aan dat studenten voor hen een belangrijke informatiebron *annex* sparringpartner vormen binnen het onderwijs. Docenten en studenten voeren vrijwel iedere les vakdidactische discussies die ook binnen de kaders van leerteams gevoerd worden.

De studenten die het auditteam sprak, waren uitermate tevreden over hun docenten. 'Ze zijn zeer inspirerend', aldus de studenten. Ook de alumnus die het auditteam sprak, roemde de kwaliteit van de docenten en hun voorbeeldgedrag via het dubbele bodemprincipe.

---

⁵ NPDL: New Pedagogies of Deep Learning

⁶ Icefil: international centre of excellence for innovative learning

Studenten zijn minder tevreden over de gastdocenten. Reden voor de opleiding om hier de regie meer in eigen hand te houden en daarbij de relevantie voor het vakgebied van de gastbijdrage meer voor het voetlicht te brengen. Deze worden nu verzorgd door een universitair docent, aangevuld door een docent van de opleiding.

III. Voorzieningen

Generiek

Het auditteam heeft geconstateerd, dat de didactische uitgangspunten van de opleidingen ook tot uiting komen in de voorzieningen. De focus van de opleidingen ligt bij facilitering in toegang tot informatie en interactie.

De studenten hebben toegang tot databases via HU-bibliotheek en daarin toegang tot internationale (vak)literatuur. Tevens is er een fysieke mediatheek aanwezig.

Communicatie met en tussen studenten wordt gefaciliteerd door het digitale platform HUBL. Dit platform heeft de laatste jaren een forse ontwikkeling doorgemaakt om blended learning mogelijk te maken. Alle onderwijseenheden zijn op HUBL ingericht volgens een vaste en duidelijke structuur.

In lijn met het principe van het dubbele bodemleren, hebben de opleidingen nu een tweede platform ontwikkeld voor studenten: StHUBL.

Via Sharepoint is alle opleidings specifieke en algemene informatie te raadplegen.

Aardrijkskunde

Voor practica en veldwerk kunnen studenten gebruik maken van materiaal dat de opleiding hen beschikbaar stelt waaronder camera's, grondboren of GPS apparatuur. De opleiding aardrijkskunde organiseert veldwerk in Nederland en stimuleert haar studenten om dit ook zelf te doen op hun school. Ook hier komt het dubbele-bodem principe naar voren. Het auditpanel merkt in dit verband nog op dat leren niet genoeg kan plaatsvinden op locaties waar ruimtelijke vraagstukken zich voordoen. Dit pleit dus voor veldwerk, ook sociaal geografische vraagstukken, in een niet-urbane setting.

Weging en Oordeel

Het auditteam is van oordeel, dat de master lerarenopleiding Aardrijkskunde een sterk vakinhoudelijk en op de beroepspraktijk gerichte opleiding is, verzorgd door een goed opgeleid team van docenten. Alle docenten houden de ontwikkelingen op het eigen vakgebied en de vakdidactiek goed bij. Daar waar kennis en/of vaardigheden ontbreken, kunnen docenten gebruik maken van het Archimedes- en opleidingsbrede aanbod aan cursussen. De literatuur representeert het masterniveau en is actueel.

Naast de impulsen vanuit de vakgroep, de curriculumcommissie, hogeschoolhoofddocenten en de (leerjaar)coördinatoren/teamleiders, krijgen de docenten ook voeding vanuit een derde lijn, waaronder lectoraten en innovatielabs.

Studenten zijn tevreden over hun docenten en het voorbeeldgedrag dat zij vertonen. Positief is verder dat de opleiding intensief met haar studenten in discussie gaat over opleidingsrelevante thema's waarna, indien nodig, verbetermaatregelen volgen.

De opleiding biedt de studenten aan de hand van de generieke leerlijnen OPO en WPO en de vakinhoudelijke en vakdidactische leerlijnen voldoende mogelijkheden hun competenties, (vakspecifieke) kennis en (vakspecifieke) vaardigheden tot op masterniveau te ontwikkelen. Het is nu nog belangrijk dat de docenten van alle opleidingen een zelfde beeld hebben/krijgen bij (de functie en uitwerking van) het praktijkonderzoek dat ze de studenten laten uitvoeren met het oog op het ontwikkelen van onderzoekend vermogen en dat zij hun eigen expertise op het terrein van interventieonderzoek te vergroten.

De opleiding zorgt op meerdere plaatsen in het curriculum voor inhoudelijke wisselwerking tussen de leerlijnen. Ook is er sprake van een goede aansluiting van de onderwijsinhoud met ontwikkelingen in het vakgebied, zowel vakinhoudelijk als vakdidactisch. De werkvormen die de opleiding gebruikt zijn passend bij de beoogde leerresultaten en bij de werkvormen die de student als eerstegraadsleraar in zijn eigen praktijk kan gebruiken.

De studenten waren zeer tevreden over de leerteams en HUbl. De opleiding is pittig, maar studeerbaar.

Het auditteam is van oordeel, dat de opleidingen met *blended learning*, blended 2 en 7, HUbl, StHUbl en de leerteams prachtige parels in handen hebben voor hun onderwijs. Ze zijn hiermee voorbeeldig voor andere (leraren)opleidingen. Ook de overige voorzieningen zijn goed op orde en werken ondersteunend aan de studie.

Het auditteam komt op grond van alle bovenstaande sterke elementen tot het oordeel 'goed' voor deze standaard.

4.3. Toetsing

Standaard 3: De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.

Toelichting NVAO: De beoordeling is valide, betrouwbaar en voldoende onafhankelijk. De eisen zijn helder voor de studenten. De kwaliteit van de tentaminering en examinering wordt voldoende gewaarborgd en voldoet aan de wettelijke deugdelijkheidsvereisten. De toetsen ondersteunen het eigen leerproces van de student.

Bevindingen

Systeem van toetsen en beoordelen

Generiek

Het auditteam heeft geconstateerd, dat de master lerarenopleidingen van de HU op een systematische wijze het proces van het toetsen en beoordelen hebben ingericht. De basis is het toetskader van Faculteit Educatie, dat de uitgangspunten en kwaliteitseisen voor toetsen en beoordelen beschrijft. Elke opleiding heeft dit kader uitgewerkt in een toetsprogramma en in toetsplannen per cursus.

Elke opleiding heeft een relatieschema opgesteld, dat in één overzicht helder weergeeft welke competenties en onderdelen van de kennisbasis zij bij de verschillende programmaonderdelen toetst en met behulp van welke toetsvorm(en).

Aardrijkskunde

De opleiding maakt gebruik van zowel formatieve als summatieve toetsing. Ook de medestudenten uit de leerteams hebben daarbij als *peers* een rol. Dat is een sterk element. De opleiding hanteert bij het toetsen en beoordelen bewust het zogenoemde 'dubbele bodem-principe': studenten werken aan toetsen waarmee zij ook in de schoolpraktijk in aanraking komen. De opleiding presenteert in een overzicht de verschillende leerlijnen en de aan elk studieonderdeel gekoppelde toetsvorm waarbij zij formatieve en summatieve toetsen onderscheidt. Uit dit overzicht en uit de gesprekken blijkt dat de opleiding een brede waaier aan toetsen en toetsvormen hanteert die aansluiten bij de te beoordelen studiestof. Dus: aan een assessment is een portfolio gekoppeld, voor de studieonderdelen Stadsgeografie en Landschappen van Nederland maakt de student, naast een tentamen, ook een concept-veldwerkgids en uiteindelijk, na een feedbackronde, de definitieve versie. Ter afronding van het studieonderdeel Systeem aarde, volgt een schriftelijk tentamen en stelt de student een dossier samen.

De opleiding toetst de kenniscomponent in de regel op basis van een schriftelijk tentamen. Ook toetst zij door studenten een essay te laten schrijven. Een goed voorbeeld hiervan trof het auditpanel aan bij het studieonderdeel Klimaat en klimaatverandering waarvoor de student een literatuuronderzoek uitvoert om zijn bevindingen vervolgens in de vorm van een essay te presenteren. Samengevat stelt het auditpanel vast, dat de opleiding niet alleen bestaat uit een forse kenniscomponent maar dat de opleiding deze kenniscomponent ook goed toetst. Daar waar het examenprogramma van de bovenbouw dit vereist, zoals bijvoorbeeld rondom het studieonderdeel Systeem aarde, verbreedt de opleiding dit studieonderdeel in het curriculum om deze verbreding vervolgens ook te toetsen.

Studenten geven aan dat zij van docenten relevante feedback ontvangen op hun toetsen. Zij maken dan gebruik van door de opleiding aangeboden feedbackmomenten in groepsverband of binnen een leerteam. Het gaat dan om zowel feedback van medestudenten als om feedback van de docent. Zo kunnen studenten binnen de kaders van het studieonderdeel Regionale Geografie hun conceptvragen voorleggen aan de docent waarna bespreking ervan plaatsvindt, veelal in klassenverband. Een mooi initiatief vindt het auditpanel de schoolexamens die studenten moeten maken en die opgesteld zijn door collega-studenten. Studenten bespreken deze examens onderling onder leiding van een docent. Binnen het studieonderdeel Stadsgeografie bespreken studenten onderling onder begeleiding van een docent hun onderzoeks- en ontwerptraject.

Validiteit, betrouwbaarheid, inzichtelijkheid

Generiek

De opleidingen zorgen er op verschillende manieren voor dat de toetsen valide, betrouwbaar en transparant zijn. Dat doen zij o.a. door:

- de hierboven gememoreerde toetsplannen per module en de toetsmatrijzen met een beschrijving van de toetsvorm(en), toetsdoelen, beheersingsniveau op een bepaalde taxonomie, cesuur en door studenten op verschillende manieren en plekken te informeren over de leerdoelen, het beheersingsniveau, de toetsvorm, de opdracht en de beoordelingscriteria van elke cursus;
- bij het toetsontwerp altijd meerdere docenten te betrekken conform het zogenoemde vierogen-principe;
- het laten aanwijzen van deskundige examinatoren die beschikken over minimaal het niveau Basiskwalificatie Examinering (BKE);
- regelmatig kalibratiebijeenkomsten te organiseren voor docenten die het onderzoeksverslag beoordelen. Dit acht het auditteam heel belangrijk, daar hij in de beoordeelde eindwerken nog een flinke bandbreedte waarnam;
- professionalisering van examinatoren, waaronder de training assessmentvaardigheden+ voor de assessoren die het Assessment Master afnemen;
- peerreviews in het Landelijk Overleg Vakmasters (LOVM). Hierin hebben de opleidingen o.a. toetsen, beoordelingsformats en concreet studiemateriaal vergeleken aan de hand van een kijkkader onder begeleiding van een onafhankelijke vakinhoudelijke deskundige.

Daarnaast bewaken de examencommissie en de expertgroepen de kwaliteit van het toetsen en beoordelen (zie volgende paragraaf.)

Aardrijkskunde

Zoals hierboven aangegeven, toetst de opleiding het kennisdeel door middel van tentamens. De student moet dan, zoals de opleiding aangeeft, blijf geven van kennis van en inzicht in de verschillende domeinen van de kennisbasis. Deze schriftelijke tentamens bestaan uit veelal open vragen omdat de opleiding de student de gelegenheid wil bieden om hun kennis en inzicht te tonen en om hen daarbij te stimuleren verbanden te leggen en interdisciplinair te denken/redeneren. Incidenteel voegt de opleiding enkele mc-vragen toe aan een toets die verder bestaat uit open vragen, of toetst zij door middel van een open-boek tentamen zoals bij het studieonderdeel Stadsgeografie.

Examencommissie en expertgroepen

Generiek

Instituut Archimedes kent één examencommissie voor alle opleidingen van het instituut. Het auditteam heeft geconstateerd dat deze commissie een stevig rol speelt in de borging van de kwaliteit van het toetsen en beoordelen en hierin ook proactief optreedt. Zo heeft de commissie bijvoorbeeld de Facultaire toetscommissie⁷ opdracht gegeven onderzoek te doen naar het masterniveau. Op basis hiervan zijn maatregelen geformuleerd, waaronder verbetering van het beoordelingsformulier Assessment Master. De examencommissie heeft nu een vervolgonderzoek gepland naar de opvolging van dit verbeterpunt.

Ook is er in opdracht van de examencommissie in de zomer van 2017 een nieuw toetskader opgesteld met het oog op de flexibilisering van het onderwijs/gepersonaliseerd leren en het valideren van eerder verworven competenties.

Naast de examencommissie kent het Instituut Archimedes expertgroepen die de kwaliteit van het toetsen en beoordelen mede bewaken: i) op clusterniveau de CETB⁸ waarin van elke opleiding één opleider deelneemt, ii) op het niveau van de vakoverstijgende studieonderdelen

---

⁷ Facultaire Toetscommissie: ingesteld door het College van Examens van de faculteit. In deze commissie hebben de voorzitters van de vier examencommissies van de faculteit zitting.

⁸ CETB: Cluster Expertgroep Toetsen en Beoordelen

de VETB⁹ en iii) op instituutsniveau de IETB¹⁰. Deze expertgroepen adviseren en ondersteunen de opleidingen, delen kennis en doen ook onderzoek. Zij leggen verantwoordelijkheid af in de lijn aan het management. Thema's van de afgelopen periode waren o.a. het bespreken van toetsplannen met vertegenwoordigers van de vakken, formats laten ontwikkelen voor toetsplannen, variëteit in toetsen. Ook heeft het CETB tussen 2015 en 2017 de toetsen van exemplarische cursussen van elke opleiding geanalyseerd op validiteit en betrouwbaarheid. Daar waar nodig hebben de productmanagers de toetsing/toetsplannen aangepast. Daarnaast kent de Faculteit Educatie van de hogeschool een Facultaire toetscommissie die onderzoek uitvoert voor de examencommissie(s) van de faculteit, zoals het hierboven vermelde onderzoek.

Het auditteam is positief over de hierboven beschreven borgingsmechanismen voor de kwaliteit van het toetsen en beoordelen.

Afstuderen

Generiek

De opleiding toetst het gerealiseerde masterniveau in een zogenoemd 'borgingsprogramma'. De ijkpunten van dit borgingsprogramma zijn voor alle master lerarenopleidingen van Instituut Archimedes/Hogeschool Utrecht gelijk:

- een onderzoeksverslag en een presentatie van het praktijkonderzoek waarmee de student de leerlijn 'Onderzoek in de eigen onderwijspraktijk' afsluit. De presentatie is voorwaardelijk voor de beoordeling. Het praktijkonderzoek wordt door twee onafhankelijke examinatoren beoordeeld;
- het Assessment Masters waarmee de student de leerlijn 'Werken aan professionele ontwikkeling' afsluit (met ingang van 2017-2018 de module 'Professionele Master'). Dit assessment bevat de volgende onderdelen: i) het portfolio met bewijzen van de acht competenties in de praktijk, feedback op het functioneren van de student en de eigen reflectie van de student op zijn ontwikkeling, ii) een presentatie door de student en iii) een criteriumgericht interview. Het assessment wordt afgenomen door twee examinatoren: een interne assessor en een assessor uit het werkveld. Het auditteam acht het belangrijk dat de opleiding het werkveld hierin betreft. Het auditteam beveelt de opleidingen nog aan aandacht te besteden aan de navolgbaarheid van hetgeen in de presentatie en het assessment aan de orde komt. Dat is ook een punt waarin de examencommissie verbetering wenst: de examinatoren vullen de formulieren niet altijd zorgvuldig in;
- een of meerdere toetsen behorende bij de vakcursussen die exemplarisch zijn voor het masterniveau (zie verder hieronder.)

Aardrijkskunde

De masterlerarenopleiding Aardrijkskunde toetst het afstudeerniveau van haar studenten op basis van verschillende afstudeerproducten: (1) een schriftelijke toets, (2) een excursie met veldwerk en (3) het praktijkonderzoek en (4) het assessment master.

De opleiding heeft het studieonderdeel Landschappen van Nederland aangewezen als exemplarisch voor het eindniveau van de opleiding omdat dit meerdere competenties toetst en omdat het studieonderdeel bijdraagt aan drie leerlijnen: Fysische geografie, Vakdidactiek en Geografisch onderzoek. De student sluit dit studieonderdeel af met (1) een schriftelijk tentamen (vierogen-principe bij het nakijken ervan) en (2) een opdracht waarbij deze een excursiegids maakt en vervolgens de excursie leidt voor medestudenten. Bij de voorbereiding van de excursie zet de opleiding twee docenten in, bij de uitvoering is vervolgens één docent betrokken. Sinds 2016-2017 vindt er een formele kalibratie plaats tussen de docenten op basis van aantekeningen die zij maken tijdens de excursie over het functioneren van de student. De docent maakt hierbij gebruik van beoordelingscriteria die zijn opgenomen in een *rubric*.

---

⁹ VETB: Vakoverstijgende Expertgroep Toetsen en Beoordelen

¹⁰ IETB: Instituuts Expertgroep Toetsen en Beoordelen

De door de student geschreven excursiegids bestuderen de docenten om vervolgens tot een gezamenlijk oordeel te komen. Ter verdere validering van de beoordeling van excursies vraagt de opleiding ook aan medestudenten op de onderdelen organisatie en inhoud een oordeel. Een volgens het auditpanel interessant initiatief dat zeker brede aandacht verdient.

De toetsing van (3) het praktijkonderzoek bestaat uit de beoordeling van het onderzoeksverslag dat de student schrijft. Nadat de student het onderzoek aan belanghebbenden heeft gepresenteerd, volgt de beoordeling ervan op basis van een *rubric*. In deze *rubric* zijn de criteria opgenomen waar de beoordelaar de student op beoordeelt. Tevens dient de student in zijn onderzoeksverslag aan te tonen dat hij beschikt over schrijf- en uitdrukkingsvaardigheden op academisch niveau. De beoordeling gebeurt door twee beoordelaars.

De opleiding toetst het eindniveau van haar studenten tevens op basis van (4) een assessment. Aan dit assessment ligt een portfolio ten grondslag dat de student gedurende zijn opleiding bijhoudt. Voor het portfolio geldt, dat dit aan een aantal criteria dient te voldoen die de portfoliobegeleider controleert. Een instituutsassessor en een veldassessor zijn bij het assessment betrokken. Zij bestuderen voorafgaand aan het assessment het portfolio, wonen de presentatie van de student bij en nemen vervolgens het criteriumgericht interview af. In het toetsplan zijn de beoordelingscriteria beschreven.

Eigen waarneming van het auditteam van de kwaliteit van de toetsen

Aardrijkskunde

Om tot een eigen oordeel te komen, heeft het auditteam verschillende toetsen bestudeerd waaronder die van de volgende studieonderdelen: Landschappen van Nederland, Vakdidactiek, Regionale geografie en Klimaat en klimaatverandering. De wijze van toetsing verschilde per toets: zo is een kennistoets bestudeerd maar ook de resultaten van groepsveldwerk alsmede een door studenten gemaakt schoolexamen. De toetsen zijn in lijn met de onderwijsdoelen en de beoordelingsformulieren zijn over het algemeen helder opgezet. Het auditpanel stelt verder vast dat de toetsen veel variatie laten zien. Er is in de regel sprake van een individuele beoordeling, bij groepswerk is er veelmeer sprake van een groepsbeoordeling.

Het beoordelingsformulier van het praktijkonderzoek bestaat uit een lange (afvink)lijst waarop de studenten voor allerlei (deel)aspecten punten kunnen behalen. Het auditteam signaleert hierin een gevaar: als alle punten worden opgeteld, kan een student mogelijk een hoger cijfer halen, terwijl een helicopterview wellicht tot een andere i.c. lagere beoordeling zou leiden. In dit verband merkt het auditpanel op dat de master lerarenopleidingen bezig zijn om een meer holistische wijze van beoordeling op te zetten. Dat is een goed initiatief omdat zo de aandacht uit gaat naar die criteria/punten die cruciaal zijn voor het masterniveau. Het blijft van belang dat de opleiding naast de beoordelingscriteria ook gemotiveerd de weging aangeeft die tot het eindcijfer leidt.

(Zie voor het eigen oordeel van het auditteam over het gerealiseerde niveau door de studenten standaard 4.)

Weging en Oordeel

De opleiding Aardrijkskunde toetst en beoordeelt op een valide, betrouwbare en inzichtelijke wijze. Zij hanteert een duidelijk toetskader, voor alle cursussen zijn toetsprogramma's, toetsplannen en toetsmatrijzen aanwezig. In het toetsprogramma treffen we een brede waaier aan toetsen aan. Met het formuleren van een meer holistische rubric zijn de master lerarenopleidingen al bezig. Een goed initiatief. Het auditpanel is positief over de kwaliteit van de toetsen. Met name het gebruik van open vragen leidt ertoe dat de opleiding haar studenten dwingt om hun (vakoverstijgende) kennis en inzicht op papier te zetten. Daarmee toetst de opleiding de kenniscomponent op een goede wijze. Ook de inzet van studenten als peers bij de toetsing, waaronder bij de beoordeling van excursies, is een sterk element en beschouwt het auditpanel als interessant en navolgingswaardig.

Het auditteam is eveneens positief over de rol die de examencommissie en de expertgroepen vervullen in de borging van de kwaliteit van het toetsen en beoordelen, over hun proactief optreden door bijvoorbeeld het masterniveau te (laten) onderzoeken en over hun ondersteuning en advisering van de opleidingen en de analyses die zij uitvoeren.

De wijze waarop de opleiding het afstudeerniveau breed toetst, is inzichtelijk en doet recht aan de inspanningen die de student heeft geleverd tijdens zijn opleiding, een belangrijk punt volgens het auditpanel. Zij toetst zowel kennis als vaardigheden op afstudeerniveau en daagt de student daarbij uit om beide aspecten te tonen, in zowel woord als geschrift.

Het auditteam komt op grond van het bovenstaande tot het oordeel 'goed' voor deze standaard.

4.4. Gerealiseerde leerresultaten

Standaard 4: De opleiding toont aan dat de beoogde leerresultaten zijn gerealiseerd.

Toelichting NVAO: Het realiseren van de beoogde leerresultaten blijkt uit de uitkomsten van toetsen, de eindwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren.

Bevindingen

Wijze waarop afgestudeerden in de praktijk functioneren

Generiek

Uit recent onderzoek door de Inspectie van het Onderwijs onder afgestudeerden (juni 2016) en uit evaluaties en gesprekken tijdens de audit, is gebleken dat de alumni tevreden zijn over hun vakinhoudelijke en vakdidactische expertise. De alumni die het auditteam sprak, vonden dat zij betere docenten zijn geworden. Ze meldden dat zij een bredere visie hebben gekregen op goed onderwijs, kritischer zijn en sinds de studie (nog) meer proactief binnen de school zijn gaan optreden door bijvoorbeeld trekker te worden van onderwijsvernieuwingen.

De leden van de Raad van Advies noemden de onderzoekende houding en ontwikkelvaardigheden van de afgestudeerden van meerwaarde voor de scholen.

De studenten/leraren leveren na deze masterstudie vaak een actieve(re) bijdrage aan de 'performance' van de ambities van de scholen.

Aardrijkskunde

Vrijwel alle alumni krijgen een functie als leraar Aardrijkskunde in het eerstegraadgebied. De meeste studenten hebben deze al tijdens hun opleiding.

Eigen oordeel van het auditteam over het gerealiseerde niveau

Generiek

Het auditteam heeft in totaal van zeven studenten van elke opleiding eindwerken bestudeerd. Van twee studenten uit 2016 bestudeerde het auditteam het portfolio behorend bij de leerlijn 'Werken aan professionele ontwikkeling' en het onderzoeksverslag behorend bij de leerlijn 'Onderzoek in de eigen onderwijspraktijk'.

Van drie studenten uit 2017 bestudeerde het auditteam het complete dossier van het borgingsprogramma: het portfolio, het onderzoeksverslag en de uitwerking van de toetsen die exemplarisch zijn voor het eindniveau van de opleiding.

Van twee studenten uit 2017 bestudeerde het auditteam alleen het portfolio en het onderzoeksverslag.

Aardrijkskunde

Het auditpanel heeft voorafgaand aan de audit verschillende afstudeerproducten opgevraagd, bestudeerd en beoordeeld en komt daarbij, samengevat, tot het volgende oordeel.

Het auditpanel heeft de exemplarische cursus Landschappen van Nederland bestudeerd en stelt vast dat de leerdoelen van dit studieonderdeel enige overlap laat zien met de leerdoelen van de bachelor-studieonderdelen Landschappen 1 en 2 (onder andere de kennis van het Nederlandse landschap, inclusief de samenhang en diversiteit en daarnaast kaartvaardigheden en het organiseren van een excursie). De opleiding wijst er in dit verband op, dat hier bewust voor gekozen is omdat de bacheloropleiding het minimumniveau van de bachelor overstijgt.

Vervolgens is in de masteropleiding sprake van een verdere verdieping en verbreding. Voor de eigen masterstudenten ontstaat er zo wellicht enige overlap, maar voor studenten die vanuit een andere bacheloropleiding instromen en die opleiding op het minimale bachelorniveau hebben afgesloten, is dit niet het geval.

Het schriftelijk tentamen representeert het masterniveau, wel stelt het auditpanel overlap vast tussen de verschillende tentamens. De opleiding kan deze overlap in vragen verder terugbrengen. Er is secuur nagekeken; de navolgbaarheid van het gegeven cijfer is nog een punt van aandacht.

Het 'excursiedeel' is een goed initiatief, vergezeld van een overzichtelijke *rubric* op basis waarvan de opleiding de excursie beoordeelt. Sommige deelaspecten zijn op grond van het geleverde eindproduct en de bijgevoegde feedback lastig te onderbouwen. Dit geldt bijvoorbeeld voor de categorie 'organisatie' en 'evaluatie'. Dit laatste 'evaluatie' levert slechts één van de tien punten op. Voor het masterniveau is dat weinig gezien de gewenste transfer naar de eigen lespraktijk. In de evaluaties ontbreekt de transfer naar hun eigen lessen veelal. De feedback aan de student vindt mondeling plaats.

De door het auditpanel bestudeerde portfolio's tonen dat de student het masterniveau bereikt heeft. De eindkwalificaties waren voor het auditpanel traceerbaar in het portfolio maar de structuur van het portfolio kan overzichtelijker. Ook de omvang varieerde sterk. Bij sommige studenten nodigt het gevraagde portfolio uit tot een overvloed aan woorden en bewijslast. Ook kan de theoretische onderbouwing binnen de verschillende onderdelen sterker. Dus: link de verschillende onderdelen aan vakliteratuur zodat er sprake is van een theoretisch fundament van de activiteiten van de student. Het ontwikkelingsproces van de student gedurende zijn opleiding is uit het portfolio navolgbaar.

De praktijkonderzoeken zijn door verschillende docenten beoordeeld. Het auditpanel heeft bij de bestudering en beoordeling ervan met name gelet op de mate waarin we met een 'onderzoekende professional' te maken hebben die op een grondige wijze een relevant pedagogisch didactisch vraagstuk onderzoekt en dit weet af te sluiten met evenzo relevante aanbevelingen. De afstudeerwerken tonen in voldoende mate, en in een enkel geval: heel goed, een theoretisch onderbouwd interessant praktijkonderzoek met veelal conclusies die verder gaan dan de specifieke context. De originaliteit in onderzoeksvragen mag breder: er is meer variatie mogelijk originele vakdidactische problemen in de aardrijkskundelessen. Bij enkele afstudeerwerken is sprake van grondig uitgevoerd onderzoek die vergezeld gaat van een interessante methodiek. Bij één afstudeerwerk stelt het auditpanel vast dat er sprake is van een wel erg brede insteek en de kwalificatie 'weinig origineel' verdient. Ook trof het auditpanel hier weinig aanbevelingen aan. Hier had de opleiding beter op kunnen sturen.

Weging en Oordeel

Het auditteam is van oordeel dat de studenten in hun eindwerken, op één na, aantonen dat zij beschikken over de competenties van een leraar Aardrijkskunde op masterniveau. Het auditpanel beoordeelt één afstudeeronderzoek als minder, gelet op de wel erg brede insteek en beperkte originaliteit ervan. Het auditpanel is van oordeel dat door een beperkte interventie van de opleiding voorkomen kan worden dat studenten een te brede vraagstelling hanteren bij de start van hun onderzoek waardoor het onderzoek leidt tot een weinig inspirerend en weinig origineel afstudeerwerk. De portfolio's geven een duidelijk beeld van de ontwikkelingsgang van de student. De structuur ervan evenals het gebruik van vakliteratuur vormen nog aandachtspunten.

Alumni zijn tevreden over hun vakinhoudelijke en vakdidactische expertise en hun nieuwe, andere rol binnen de school. Vertegenwoordigers vanuit het werkveld constateren dat de studenten na deze masterstudie van meerwaarde zijn voor de scholen.

Vrijwel alle alumni van de opleiding krijgen of hebben tijdens de studie al een functie als leraar wiskunde in het eerstegraadsgebied.

In de toetsen van de exemplarische vakken hebben de studenten aangetoond dat zij beschikken over de kennis en vaardigheden die zij als vakexpert en vakdidacticus op masterniveau nodig hebben. Wel kan de opleiding aandacht besteden aan de diversiteit van vragen.

Het auditteam komt op grond van bovenstaande tot het oordeel 'voldoende' voor deze standaard.

5. ALGEMEEN EINDOORDEEL AARDRIJKSKUNDE

De master lerarenopleiding Aardrijkskunde biedt een stevig vakinhoudelijk en praktijkgericht aardrijkskundeprogramma, dat er voor zorgt dat de studenten voldoende toegerust zijn als leraar in de bovenbouw van het voortgezet onderwijs. De studenten zijn tevreden over de inhoudelijk deskundige en inspirerende docenten die deze opleiding verzorgen. De opleiding heeft met de door haar gecreëerde IT-leeromgeving, waaronder blended learning, HUBl, StHUBl en de leerteams prachtige parels in handen voor haar onderwijs.

- Het auditteam is van oordeel, dat de opleiding voor standaard 1 met betrekking tot de leeruitkomsten zonder meer een 'voldoende' verdient.
- Het auditteam is van oordeel dat de opleiding voor standaard 2 met betrekking tot het generieke en opleidingsspecifieke programma, docententeam en de voorzieningen een 'goed' verdient.
- Het auditteam beoordeelt standaard 3 met betrekking tot het toetsen en beoordelen zeker als 'goed'.
- Het auditteam beoordeelde standaard 4 met betrekking tot de gerealiseerde leerresultaten met een 'voldoende'.

Het auditteam komt het op grond van de beslisregels van de NVAO tot het eindoordeel 'voldoende' voor de master lerarenopleiding Aardrijkskunde van Hogeschool Utrecht.

6. AANBEVELINGEN

Generiek

- Het auditteam beveelt de opleidingen aan de verschillende beelden binnen én tussen de vakgroepen met elkaar te delen, opdat er eenzelfde concept 'masterniveau' ontstaat en de bandbreedte kleiner wordt. Daarbij kunnen de opleidingen ook de alumni en studenten bevragen, want die hebben ook beelden hierbij.
- Met betrekking tot onderzoek heeft het auditteam de volgende aanbevelingen:
  - zorg dat het concept over onderzoek dat de opleidingen willen volgen en de beoogde methodische grondigheid 'tussen de oren' van iedereen komt te zitten;
  - zorg dat de docenten hun expertise op het terrein van interventieonderzoek vergroten;
  - wijs in elke vakgroep een aantal specialisten aan te in plaats van iedere docent onderzoek te laten begeleiden;
  - kijk nog eens kritisch naar het aantal benodigde uren voor begeleiding en het maximumaantal te begeleiden studenten per cursusjaar;
- Het auditteam beveelt de opleidingen sterk aan om het werkveld expliciet(er) te betrekken bij de werkplek als leerplek en de begeleiding vanuit de school/sectie, bij de concrete invulling van het onderwijs, bijvoorbeeld door vormen van co-creatie te intensiveren, en bij de wijze waarop de opleidingen (moeten) inspelen op actuele onderwijsontwikkelingen.
- Het auditteam beveelt de opleidingen aan nu ook na te denken over een blijvende toegang voor studenten tot (het materiaal op) stHUBl na afstuderen. Mocht dat stuiten op problemen met beveiliging, overweeg dan materiaal te plaatsen op een openbare toegankelijk site als Wikiwijs.
- Het auditteam beveelt de opleidingen aan aandacht te besteden aan de navolgbaarheid van hetgeen in de presentatie en het assessment aan de orde komt.
- Om de eenvormigheid van de portfolio's te verbeteren, kan de opleiding haar studenten duidelijker over de omvang en vorm van het portfolio instrueren.

Aardrijkskunde

- Het auditpanel begrijpt dat het 'dwingen' van studenten om andere vakdidactische problemen te onderzoeken lastig is omdat het een onderzoek moet zijn waar studenten intrinsiek voor gemotiveerd zijn en dat speelt in hun eigen onderwijspraktijk. Toch moedigt het auditpanel de opleiding aan om meer variatie te brengen in originele vakdidactische problemen in de aardrijkskundelessen.
- Het curriculum zit erg vol. Bij vernieuwing moet de opleiding ook keuzes maken om studieonderdelen te schrappen. Dit vergt landelijk overleg rondom de kennisbasis..
- Er is in het curriculum weinig ruimte voor studenten voor een eigen invulling. De opleiding kan op dit punt ruimte creëren in het studieprogramma (maar zie ook tweede bullet).
- Betekenisvol leren kan niet genoeg plaatsvinden op locaties waar ruimtelijke vraagstukken spelen. Dit pleit dus voor veldwerk, ook sociaalgeografische vraagstukken in een niet-urbane setting.
- Omdat de door het auditpanel gesproken studenten blended 2 blijktbaar als 'niet realistisch' ervaren, zou de opleiding hierover met studenten het gesprek kunnen voeren naar de achtergrond(en) hiervan.

- Er lijkt een spanningsveld te bestaan tussen hetgeen de opleiding beoogt (het opleiden van innovatieve docenten met een voortrekkersrol binnen een onderwijssetting en die bedreven zijn in het uitvoeren van onderzoek) en de intentie van een deel van de studenten (het behalen van het 'bovenbouwpapiertje'). De opleiding kan instromende studenten er op wijzen dat zij meer beoogt dan de het behalen van een bevoegdheid om in de bovenbouw van het middelbaar onderwijs te kunnen lesgeven.

BIJLAGE I**Scoretabel**

Scoretabel paneloordelen Hogeschool Utrecht hbo-masteropleiding Leraar Aardrijkskunde deeltijd	
Standaard	Oordeel
Standaard 1. De beoogde leerresultaten	V
Standaard 2. Onderwijsleeromgeving	G
Standaard 3. Toetsing	G
Standaard 4. Gerealiseerde leerresultaten	V
Algemeen eindoordeel	V

BIJLAGE II   Programma, werkwijze en beslisregels

Programma audit lerarenopleidingen master Instituut Archimedes, Hogeschool Utrecht

Datum: 16, 22 en 23 november 2017

Talen: Duits, Engels, Frans, Nederlands.

Exact: Aardrijkskunde, Biologie, Natuurkunde, Scheikunde, Wiskunde.

Presentaties en inzien materialen op 16 november 2017			
8.45 uur Ruimte 7007 Padualaan 97	Kennismaking		
9.00 – 9.25 Ruimte 7.007	vooroverleg panel: kernpanel en vakauditoren		
9.25 – 13.15 uur	Presentaties lerarenopleidingen master Instituut Archimedes	9.30 -10.30 uur: presentatie algemeen Ruimte 2018 10.30- 10.45: Pauze in 2018 10.45 uur- 11.45 uur: presentatie opleidingsspecifiek 1 Duits: lokaal 2019 Engels: ruimte 2025 Frans: ruimte 2031 Nederlands: ruimte 2047 Wiskunde: ruimte 2053 11.45-12.00: pauze in 2018 12.00- 13.00 uur: presentatie opleidingsspecifiek 2 Aardrijkskunde: 2059 Biologie:9009 Natuurkunde:9015 Scheikunde:9011	
13.00-17.00 Ruimte 7007	Lunch: 13.15 -14.00		
	Introductie materiaal: 14.00 Materialen inzien: 14.15-17.00	Materiaal talen Duits, Engels, Frans Nederlands.	Materiaal exact aardrijkskunde, biologie, natuurkunde, scheikunde, wiskunde.

Eerste auditdag: woensdag 22 november 2017

Tijd/ruimte	Gespreksthema	Onderwerpen	Gesprekspartners opleidingen	Auditoren: Kernpanel en vakdeskundigen	Gesprekspartners opleidingen	Auditoren: Kernpanel en vakdeskundigen
07:45-08:00 Ruimte 2059	Ontvangst auditcommissie Door projectleider					
08:00-09:00 Ruimte 2059	vooroverleg kernpanel			Kernpanel Ruud v.d. Herberg (vz) Jaap Buitink, <i>domeindeskundige</i> Ellen v.d. Berg, <i>domeindeskundige; ict</i> Mark Mittelmeijer <i>werkvelddeskundige</i> Vincent Kraaijeveld, <i>student</i> Rianne Versluis <i>secretaris</i>		
09:00-09:45 Ruimte 2053	Utrechtse leraar en blended learning	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Eigenheid en inkleuring masteropleidingen Instituut Archimedes (IA) en borging daarvan. ▪ blended learning IA. ▪ ambities IA 	Jaap van Voorst , <i>instituuksdirecteur</i> Rene Karman , <i>manager onderwijs BA en MA, onderzoek en innovatie</i> Nico de Jong , <i>lid Raad van Advies</i> Theo van den Bogaart , <i>Hogeschoolhoofddocent(hhd); onderwijsinnovatie/ blended learning</i> Inge Blauw , <i>projectmanager onderwijsinnovatie</i>	Kernpanel Ruud v.d. Herberg (vz) Jaap Buitink Ellen v.d. Berg Mark Mittelmeijer Vincent Kraaijeveld (student) Rianne Versluis (secr.)		
09:45-10:00	pauze					

<p>10:00-10.45</p> <p>Ruimte 2053</p>	<p>Realisatie onderwijsleer-omgeving</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Basisstructuur curriculum masteropleidingen en uitwerking algemene en vakspecifieke onderdelen; wisselwerking daartussen en toetsing daarvan. ▪ Didactische uitgangspunten en uitwerking daarvan. ▪ Deskundigheid en professionalisering docenten. ▪ Voorzieningen ▪ Borging kwaliteit van de onderwijsleer-omgeving. 	<p>Rene Karman, <i>manager onderwijs BA en MA, onderzoek en innovatie</i></p> <p>Stephanie Edwards, <i>innovatie en blended learning</i></p> <p>Alienke Jansen, <i>curriculumverantwoordelijke (cv)</i></p> <p>Lisette Munneke, <i>hhd; professionele ontwikkeling en praktijkonderzoek (algemene onderdelen die voor alle opleidingen gelden)</i></p>	<p>Kernpanel</p> <p>Ruud v.d. Herberg (vz) Jaap Buitink Ellen v.d. Berg Mark Mittelmeijer Vincent Kraaijeveld (student) Rianne Versluis (secr.)</p>		
<p>10:45-11.00</p>	<p>pauze</p>					
<p>Tijd en ruimte</p>	<p>inhoud en vormgeving programma opleidingen</p>	<p>Onderwerpen vak en vakdidactiek; eventuele vragen rond algemene onderdelen die voor alle masters gelden; blended onderwijs; deskundigheid docenten; internationale en nationale oriëntatie in het programma; toetsen en beoordelen; praktijkrelevante werkplek; borging kwaliteit masteropleiding.</p>	<p>Gesprek met docenten en studenten van de opleidingen</p>	<p>Kernpanel en vakdeskundigen</p>	<p>Gesprek met docenten en studenten van de opleidingen</p>	<p>Kernpanel en vakdeskundigen</p>
<p>11.00 -11.30</p> <p>panel A</p>	<p>Startoverleg kernpanel en vakauditoren</p>			<p>Startoverleg panel A Nederlands</p> <p>Ruud v.d. Herberg (vz) Ellen v.d. Berg</p>		<p>Startoverleg panel B Wiskunde</p> <p>Jaap Buitink (vz) Mark Mittelmeijer</p>

ruimte 2053 Panel B ruimte 2047				Vincent Kraaijeveld Ger Broers Marjan Scholman (vakauditor)		Guido Bongaerts Rianne Versluis Douwe v.d. Kooi (vakauditor)
11:30 - 12:15 Ruimte 2053 Ruimte 2047	inhoud en vormgeving programma opleiding Gesprek met docenten ronde 1 Talen: Nederlands Exact: Wiskunde	Onderwerpen vak en vakdidactiek; eventuele vragen rond algemene onderdelen die voor alle masters gelden; blended onderwijs; deskundigheid docenten; internationale en nationale oriëntatie in het programma; toetsen en beoordelen; praktijkrelevante werkplek; borging kwaliteit masteropleiding.	Docenten opleiding cluster Talen Nederlands Mark Vegting , <i>teamleider</i> <i>Hogeschooldocenten:</i> Corina Breukink Janneke ter Beek Johanna van der Borden Rianne Cowton-Janssen Kees Nuijten (Hogeschoolhoofd-docent)	Panel A Nederlands Ruud v.d. Herberg (vz) Ellen v.d. Berg Vincent Kraaijeveld (student) Ger Broers (secr.) Marjan Scholman (vakauditor)	Docenten opleiding cluster Exact Wiskunde Peter Blind , <i>teamleider</i> <i>Hogeschooldocenten:</i> Luuk Hoevenaars , Petra van Beusekom , Quintijn Puite , Theo van den Bogaart (Hogeschoolhoofd-docent)	Panel B Wiskunde Jaap Buitink (vz) Mark Mittelmeijer Guido Bongaerts (student) Rianne Versluis (secr.) Douwe v.d. Kooi (vakauditor)
12:15-13:00 panel A ruimte 2053 Panel B ruimte 2047	Lunch + brieven vakpanelleden			Panel A Startoverleg Duits + Frans Ruud v.d. Herberg (vz) Ellen v.d. Berg Vincent Kraaijeveld Lisette Blom Kees van Eunen Antonet Chermanne		Panel B Startoverleg Scheikunde + Natuurkunde Jaap Buitink (vz) Mark Mittelmeijer Guido Bongaerts Rianne Versluis Ed v.d. Berg Fer Coenders
13.00-13.45	inhoud en vormgeving programma opleiding Gesprek met docenten ronde 2 Talen: Duits	Onderwerpen vak en vakdidactiek; eventuele vragen rond algemene onderdelen die voor alle masters gelden; blended onderwijs;	Docenten opleiding cluster Talen Duits José Akkermans (teamleider) <i>Hogeschooldocenten:</i>	Panel A Duits Ruud v.d. Herberg (vz) Ellen v.d. Berg Vincent Kraaijeveld (student) Lisette Blom (secr.)	Docenten opleiding cluster Exact Natuurkunde Martijn de Kat (teamleider) <i>Hogeschooldocenten:</i>	Panel B Natuurkunde Jaap Buitink (vz) Mark Mittelmeijer Guido Bongaerts (student) Rianne Versluis (secr.)

ruimte 2053 ruimte 2047	Exact: Natuurkunde	deskundigheid docenten; internationale en nationale oriëntatie in het programma; toetsen en beoordelen; praktijkrelevante werkplek; borging kwaliteit masteropleiding.	Oliver Greiner (curriculumverantwoordelijke) Rike van der Haar Nicolaï Sinn	Kees van Eunen (vakauditor)	Joep Jongen (curriculumverantwoordelijke) Martijn Koops Isabel Spruijt Henk Tober	Ed v.d. Berg (vakauditor)
13.45 – 14.00	Pauze					
14.00– 14.45 ruimte 2053 ruimte 2047	inhoud en vormgeving programma opleiding Gesprek met docenten ronde 3 Talen: Frans Exact: Scheikunde	Onderwerpen vak en vakdidactiek; eventuele vragen rond algemene onderdelen die voor alle masters gelden; blended onderwijs; deskundigheid docenten; internationale en nationale oriëntatie in het programma; toetsen en beoordelen; praktijkrelevante werkplek; borging kwaliteit masteropleiding.	docenten opleiding cluster Talen Frans Marleen IJzerman <i>(teamleider)</i> <i>Hogeschooldocenten:</i> Charline Rouffet (curriculumverantwoordelijke) Frits Fischer	Panel A Frans Ruud v.d. Herberg (vz) Ellen v.d. Berg Vincent Kraaijeveld (student) Lisette Blom (secretaris) Antonet Chermanne (vakauditor)	docenten opleiding cluster Exact Scheikunde Carlijn Hoedemaker <i>(teamleider)</i> , <i>Hogeschooldocenten:</i> Remco Vasterink (curriculumverantwoordelijke) Bas Elema Radha Gangaram Panday Sven de Jong	panel B Scheikunde Jaap Buitink (vz) Mark Mittelmeijer Guido Bongaerts (student) Rianne Versluis (secr.) Fer Coenders (vakauditor)
14.45– 15.00	Pauze					
15.00 – 15.45 ruimte 2053 ruimte 2047	Gesprek met studenten ronde 1 Talen: Nederlands Exact: Wiskunde	<ul style="list-style-type: none"> ▪ kwaliteit en relevantie programma ▪ studeerbaarheid ▪ blended learning ▪ aansluiting op opleiding ▪ aansluiting op werkveld ▪ toetsen en beoordelen ▪ kwaliteit docenten ▪ opleidingsspecifieke voorzieningen 	studenten opleiding Cluster Talen Nederlands Linette Brand (vierdejaars), Laura Borghols (tweedejaars),	panel A Nederlands Ruud v.d. Herberg (vz) Ellen v.d. Berg Vincent Kraaijeveld (student) Ger Broers (secr.) Marjan Scholman (vakauditor)	studenten opleiding Cluster Exact Wiskunde Marijke de Jong (eerstejaars), Emerens van Straaten (tweedejaars), Oscar Ramspek (derdejaars),	panel B Wiskunde Jaap Buitink (vz) Mark Mittelmeijer Guido Bongaerts (student) Rianne Versluis (secr.) Douwe v.d. Kooi (vakauditor)

		<ul style="list-style-type: none"> onderzoek 	Valesca van Diejen (derdejaars)		Thomas van Sas (vierdejaars)	
15.45-16.00	Pauze					
16.00-16.45	Gesprek met studenten Ronde 2 en 3 Talen Duits+ Frans Exact Scheikunde+ Natuurkunde	<ul style="list-style-type: none"> kwaliteit en relevantie programma studeerbaarheid blended learning aansluiting op opleiding aansluiting op werkveld toetsen en beoordelen kwaliteit docenten opleidingsspecifieke voorzieningen; onderzoek 	Studenten opleiding Cluster Talen <u>Duits + Frans</u> Duits: Astrid Olijdam (eerstejaars), Katja Klein (tweedejaars), Merel Rombout (tweedejaars), Niels Hooijmans (derdejaars) Frans: Esther Kloosterman (tweedejaars), Lucette Durand (tweedejaars), Ariëtte Binnekamp (derdejaars), Lise Boot (derdejaars)	Panel A Duits + Frans Ruud v.d. Herberg (vz) Ellen v.d. Berg Vincent Kraaijeveld Lisette Blom Kees van Eunen Antonet Chermanne (vakauditoren)	Studenten opleiding Cluster Exact <u>Scheikunde + Natuurkunde</u> Scheikunde: Gerald Nieborg (tweedejaars), Marijke Helsen (tweedejaars), Eric Snelders (derdejaars), Wendy Steinvoot (derdejaars) Natuurkunde: Kees van der Velden (tweedejaars), Quint Verhaar (tweedejaars), Sjaak Meertens (derdejaars)	Panel B Scheikunde + Natuurkunde Jaap Buitink (vz) Mark Mittelmeijer Guido Bongaerts Rianne Versluis Fer Coenders Ed v.d. Berg (vakauditoren)
16.45 -17.30	Na overleg ronde 1+2 +3 auditpanel A auditpanel B			Panel A Nederlands + Duits + Frans Ruud v.d. Herberg (vz) Ellen v.d. Berg Vincent Kraaijeveld		Panel B Wiskunde + Scheikunde + Natuurkunde Jaap Buitink (vz)

				Ger Broers Lisette Blom Marjan Scholman Kees van Eunen Antoniet Chermanne		Mark Mittelmeijer Guido Bongaerts Rianne Versluis Douwe v.d. Kooi Fer Coenders Ed v.d. Berg
17.30-18.00 Ruimte 2059	interne terugkoppeling kernpanel			Kernpanel: Ruud v.d Herberg (vz) Jaap Buitink Ellen v.d. Berg Mark Mittelmeijer Vincent Kraaijeveld Rianne Versluis		

Tweede auditdag donderdag 23 november 2017

Tijd en ruimte	Gespreksthema	Onderwerpen	Gesprek met EC en Expertgroepen toetsing; lectoren; docenten; studenten; alumni	Auditoren: Kernpanel en vakdeskundigen	Gesprek met docenten; studenten; alumni	Auditoren: Kernpanel en vakdeskundigen
0.8.30-09.00 ruimte 2059	Startoverleg kernpanel					
0.9.00-0.9.45 ruimte 2053	Toetsing en beoordeling; borging eindniveau Gesprek met Leden van Examencommissie; lid IETB, lid CETB (expertgroepen toetsing); lid management	<ul style="list-style-type: none"> • Proces van toetsing en beoordeling • Rollen van betrokkenen en samenwerking • Borging kwaliteit toetsing • Borging eindniveau master 	<ul style="list-style-type: none"> • Thea van Rooyen, voorzitter EC • Eugene Diederiks, vicevoorzitter EC • Niek Grooters, voorzitter IETB • Anna Verdoes, CETB • Rene Karman, lid management 	Kernpanel Ruud v.d Herberg (vz) Jaap Buitink, <i>domeindeskundige</i> Ellen v.d. Berg, <i>domeindeskundige;ict</i> Mark Mittelmeijer, <i>werkvelddeskundige</i> Vincent Kraaijeveld, <i>student</i> Rianne Versluis, <i>secretaris</i>		
0.9.45-10.00	Pauze					
10.00-10.45 Ruimte 2053	Relatie onderwijs en onderzoek Gesprek met lectoren, associate lector, hogeschoolhoofd-docent (hhd) en lid management	De gespreksonderwerpen zijn verdeeld in: 1. Gerealiseerd onderzoek ter versterking van de wetenschappelijke onderbouwing van het curriculum.	1. Daan Andriessen (<i>lector</i>), Lisette Munneke (<i>associate lector</i>), lectoraat Methodologie van Praktijkgericht onderzoek. Paul Drijvers (<i>lector</i>), Theo van den Bogaart (<i>HHD</i>) lectoraat Didactiek van wiskunde	Kernpanel Ruud v.d Herberg (vz) Jaap Buitink Ellen v.d. Berg Mark Mittelmeijer Vincent Kraaijeveld(stud) Rianne Versluis (secr.)		

		<p>2. Nieuwe samenwerkingsverbanden en in dat kader startend/lopend onderzoek ter versterking van de wetenschappelijke onderbouwing van het curriculum</p>	<p>en rekenen (gedeeltelijk ook bij 2)</p> <p>2. Elwin Savelsbergh (<i>lector</i>), Lectoraat Science en Techniek Rick de Graaf (<i>lector</i>), Lectoraat Didactiek Moderne vreemde talen</p> <p>3.Nynke van Ingen, management IA</p>			
10.45-11.00	pauze					
11.00-11.30	Startoverleg kernpanel en vakauditors			Startoverleg Panel C Engels		Startoverleg Panel D Biologie
Ruimte 2047	Panel C			Jaap Buitink (vz) Ellen v.d. Berg Vincent Kraaijeveld Lisette Blom Syb Hartog		Ruud v.d Herberg (vz) Mark Mittelmeijer Guido Bongaerts Ger Broers Liesbeth v.d. Grint
Ruimte 2053	Panel D					
11.30 -12.15	inhoud en vormgeving programma opleiding	Onderwerpen	docenten	Panel C Engels	docenten	Panel D Biologie
	Gesprek met docenten ronde 4	vak en vakdidactiek; eventuele vragen rond algemene onderdelen die voor alle masters gelden; blended onderwijs; deskundigheid docenten; internationale en nationale oriëntatie in het programma; toetsen en beoordelen; praktijkrelevante werkplek;	Engels Irene de Kleyn (<i>teamleider</i>), <i>Hogeschooldocenten:</i> Tobey Nelson (Engelssprekend) Marlies de Vos Kristina Goodnight Nicole Reith (hogeschoolhoofddocent)	Jaap Buitink (vz) Ellen v.d. Berg Vincent Kraaijeveld Lisette Blom Syb Hartog (vakauditor)	Biologie <i>Hogeschooldocenten:</i> Anna Verdoes Birgitte van Rens Sophie Mooren Werner Pauchli Jeff Gradener (curriculumverantwoordelijke)	Ruud v.d Herberg(vz) Mark Mittelmeijer Guido Bongaerts Ger Broers Liesbeth v.d. Grint (vakauditor)
ruimte 2047	Engels					
ruimte 2053	Biologie					

		borging kwaliteit masteropleiding.				
12.15-13.30	Lunch +overleg kernpanel en vakauditors					Startoverleg Panel E Aardrijkskunde Ruud v.d Herberg(vz) Mark Mittelmeijer Vincent Kraaijeveld(stud) Ger Broers(secr.) Chris Diederiks (vakauditor)
Ruimte 2053	Panel D+E					
Ruimte 2047	Panel C					
13.30- 14.15	Gesprek met docenten ronde 5	Onderwerpen vak en vakdidactiek; eventuele vragen rond algemene onderdelen die voor alle masters gelden; blended onderwijs; deskundigheid docenten; internationale en nationale oriëntatie in het programma; toetsen en beoordelen; praktijkrelevante werkplek; borging kwaliteit masteropleiding.			docenten Aardrijkskunde Vincent Montanus (teamleider) <i>Hogeschooldocenten:</i> Alienke Jansen (curriculumverantwoordelijke) Gerhard van der Pot Rob Houtgast Tim Schuring	Panel E Aardrijkskunde Ruud v.d Herberg(vz) Mark Mittelmeijer Vincent Kraaijeveld(stud) Ger Broers(secr.) Chris Diederiks (vakauditor)
ruimte 2053	Aardrijkskunde					
14.15-14.30	Pauze					
14.30-15.15	Gesprek met studenten ronde 4 en 5	<ul style="list-style-type: none"> ▪ kwaliteit en relevantie programma ▪ studeerbaarheid/blended learning/flexibele routes ▪ aansluiting ▪ toetsen en beoordelen ▪ kwaliteit docenten ▪ opleidingsspecifieke voorzieningen 	studenten Engels Mary Molloy (tweedejaars), Jeroen Janse (derdejaars),	Panel C Engels Jaap Buitink (vz) Ellen v.d. Berg Lisette Blom Syb Hartog (vakauditor)	studenten opleiding Aardrijkskunde Francesco Mores (eerstejaars), Kimberley Vonk (tweedejaars) Biologie	Panel D en E Aardrijkskunde + Biologie Ruud v.d Herberg (vz) Mark Mittelmeijer Vincent Kraaijeveld (student) Guido Bongaerts (student)
ruimte 2047	Engels					
ruimte 2053	Aardrijkskunde Biologie					

		<ul style="list-style-type: none"> onderzoek 	Jessica van Bragt (derdejaars)		Evelien Lindeboom (derdejaars), Sander Ewen (derdejaars), Jolijn Jacobs (vierdejaars)	Ger Broers(secr.) Chris Diederiks Liesbeth v.d. Grint (vakauditoren)
15.15-15.30	pauze					
15.30-16.15 ruimte 2047 ruimte 2053	Na overleg ronde 4 en 5 auditpanel C auditpanel D en E			Na overleg Panel C Engels Jaap Buitink (vz) Ellen v.d. Berg Lisette Blom Syb Hartog	Na overleg Panel D en E Aardrijkskunde + Biologie Ruud v.d Herberg (vz) Mark Mittelmeijer Vincent Kraaijeveld Guido Bongaerts Ger Broers Chris Diederiks Liesbeth v.d. Grint	
16.15 – 17.00 ruimte 2053 ruimte 2047	Gesprek met alumni Alumni Duits, Engels, Frans, Nederlands Alumni aardrijkskunde, biologie, natuurkunde, scheikunde	Onderwerpen kwaliteit van het programma en relevantie van de opleiding voor de beroepspraktijk; functioneren in de praktijk; blended learning; toetsen en beoordelen kwaliteit docenten.	Alumni Talen Frank Schmermbeck (Duits), Patricia Vos (Engels), Maartje van Houtert (Frans). Caroline Hoogslag (Nederlands)	Deel Kernpanel Ruud v.d Herberg (vz) Jaap Buitink Vincent Kraaijeveld(student) Lisette Blom (secr)	Alumni Exact Mare Riemersma (aardrijkskunde), Jeroen Waardenburg (biologie), Maarten Frissel (natuurkunde), Joost Arends (scheikunde), Jorik Koppert (wiskunde)	Deel Kernpanel Mark Mittelmeijer (vz) Ellen v.d. Berg Guido Bongaerts (student) Rianne Versluis (secr)
17.00– 17.15 Ruimte 2059	Na overleg kernpanel + kernpanel gaat na er nog vragen zijn. Zo nee, voorbereiding op terugkoppeling			kernpanel Ruud v.d Herberg (vz) Jaap Buitink Ellen v.d. Berg Mark Mittelmeijer		

	Zo ja, gesprek met diegenen die het kernpanel wil spreken. overleg ronde 7			Vincent Kraaijeveld Rianne Versluis		
17.15-18.15 Ruimte 2059	Voorbereiding op terugkoppeling			kernpanel Ruud v.d Herberg (vz) Jaap Buitink Ellen v.d. Berg Mark Mittelmeijer Vincent Kraaijeveld Rianne Versluis		
18.15 ruimte 1001 (auditorium, PL 97)	terugkoppeling naar alle belangstellenden Afsluiting met borrel					
	Ontwikkelgesprek op een later moment na verschijnen van het auditrapport.					

Werkwijze

Bij de beoordeling van de betreffende opleiding(en) is uitgegaan van het door de NVAO vastgestelde "Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs Nederland" van september 2016. Daarin staan de standaarden vermeld waarop het panel zich bij de beperkte opleidingsbeoordeling van een opleiding moet richten en de criteria aan de hand waarvan het panel zijn oordeel over de opleiding moet bepalen.

Op basis van de door opleiding geleverde documentatie heeft het auditteam zich een beeld kunnen vormen van de primaire en secundaire processen van de deeltijdopleiding.

De visitatie was gericht op een verificatie van de bevindingen uit de documentenanalyse en het verkrijgen van aanvullende informatie over de inhoud van het programma. Dit geschiedde door gesprekken met vertegenwoordigers van de opleiding, studenten en het werkveld, die waren te kenschetsen als 'gesprekken tussen vakgenoten'.

De verificatie door het auditteam geschiedde door verscheidene malen hetzelfde onderwerp met verschillende geleidingen te bespreken en aan de hand van additionele documentatie en - daar waar het de huisvesting en de materiële voorzieningen betreft- ook door eigen waarneming.

Na overleg met de betreffende opleiding heeft het auditteam met in achtname van de daartoe strekkende regels van de NVAO en op basis van zijn documentanalyse en de daaruit voortvloeiende specifieke aandachtspunten de keuze van de gesprekspartners vastgesteld.

Op de materialendag heeft het auditteam algemene presentaties en opleidings specifieke presentaties bezocht en bij een aantal opleidingen ook met de daar aanwezige studenten gesproken.

Om te kunnen beoordelen of de beoogde leerresultaten worden behaald, heeft het auditpanel een selectie van eindwerken bestudeerd overeenkomstig de NVAO-richtlijn 'beoordeling eindwerken'.

Het oordeel van het auditteam, vastgelegd in een conceptrapport, werd aan de betreffende opleiding voorgelegd voor een toets op eventuele feitelijke onjuistheden.

Afstemming deelpanels binnen het cluster

De visitatie binnen dit cluster is uitgevoerd door de visitatiebureaus Hobéon en NQA waarbij Hobéon twee hogescholen en NQA drie hogescholen heeft beoordeeld. Hobéon en NQA hebben gezorgd voor een grote mate van overlap in de kernpanels. Daarnaast hebben Hobéon en NQA ervoor gezorgd dat zoveel mogelijk vakpanelleden bij meerdere audits van de master lerarenopleidingen bij de vijf hogescholen zijn ingezet; rekening houdend met eigen inkleuring van elke afzonderlijke opleiding en rekening houdend met de onafhankelijkheid van de betreffende auditoren. Daarnaast heeft Hobéon bij de audits dezelfde voorzitter en secretarissen ingezet.

Voorafgaand aan de serie audits hebben de voorzitters en leden van de kernpanels van Hobéon en NQA met elkaar afgestemd. Na afloop van elke audit hebben de voorzitters van de visitatiepanels van Hobéon en NQA eveneens met elkaar afgestemd over bevindingen en oordelen.

Afstemming binnen het auditpanel bij de Hogeschool Utrecht heeft allereerst plaatsgevonden door de instructie die de panelleden kregen met betrekking tot het beoordelingskader. De tussen Hobéon en NQA gekalibreerde criteria voor de beoordeling maakten onderdeel uit van deze instructie.

Beslisregels

Volgens de NVAO-Beslisregels Accreditatie kan een onderwerp 'onvoldoende', 'voldoende', 'goed' of 'excellent' scores. Hobéon heeft de beslisregels toegepast, zoals deze zijn opgesomd in het 'Beoordelingskaders accreditatiestelsel hoger onderwijs Nederland, September 2016'.

Wanneer er sprake is van verschillende varianten van een opleiding (bijvoorbeeld: voltijd, deeltijd en duaal), dan moet uit de beoordeling blijken dat voor elke variant de kwaliteit is gewaarborgd op grond van de standaarden uit het betreffende beoordelingskader om te komen tot een positief eindoordeel over de opleiding.

Indien een opleiding onder één CROHO-registratie wordt aangeboden op meerdere locaties, kan de opleiding alleen voor accreditatie in aanmerking komen als uit de beoordeling blijkt dat elke locatie voldoet aan de in het betreffende kader genoemde kwaliteitsstandaarden.

Beperkte opleidingsbeoordeling

- Het eindoordeel over een opleiding is in elk geval 'onvoldoende' indien i) standaard 1 'onvoldoende' is, ii) een of twee standaarden 'onvoldoende' en herstel binnen twee jaar niet realistisch en haalbaar is of iii) drie of meer standaarden als 'onvoldoende' zijn beoordeeld.
- Het eindoordeel over een opleiding kan alleen 'voldoende' zijn indien ten minste twee standaarden 'voldoende' zijn, waaronder in elk geval standaard 1, en herstel van de tekortkoming(en) bij de 'onvoldoende' standaarden realistisch en haalbaar is binnen twee jaar.
- Het eindoordeel over een opleiding kan alleen 'goed' zijn indien ten minste alle standaarden minimaal voldoende zijn en twee standaarden als 'goed' worden beoordeeld, waaronder in elk geval standaard 4.
- Het eindoordeel over een opleiding kan alleen 'excellent' zijn indien ten minste alle standaarden minimaal 'voldoende' worden bevonden en twee standaarden als 'excellent' worden beoordeeld, waaronder in elk geval standaard 4.

BIJLAGE III   Lijst geraadpleegde documenten

Generiek

- Beroepsprofiel professionele master eerstegraads leraar
- Generieke kennisbasis onderzoek voor 1^e graads leraar
- Onderwijs en Examenregeling HU Masters 17-18
- Beleidsplan internationalisering Instituut Archimedes 2017-2020
- Overzicht expertise en professionalisering docenten lerarenopleidingen master 2017
- Facultair kader voor toetsing en beoordeling versie 2-2, 2013-2015, herzien
- Selectie NSE 2016 en 2017
- Resultaten van het alumni-onderzoek Lerarenopleidingen Master Instituut Archimedes
- Verslag van de landelijke peerreview Praktijkonderzoek van 2016
- Preambule Landelijk Overleg vakmasters
- Documenten leerlijn Assessment Master anno 2017-2018 en vóór 2017-2018:
  - cursushandleiding Professionele Master,
  - cursushandleidingen Werken aan Bekwaamheidseisen Assessment
  - handleidingen Assessment Master
  - Toetsplan Professionele Master
  - Toetsplannen Werken aan Bekwaamheidseisen Assessment 2015-2016 en 2016-2017
- Documenten leerlijn en Praktijkonderzoek master anno 2017-2018 en vóór 2017-2018:
  - cursushandleidingen praktijkonderzoek – onderzoeksplan, verkenning, praktijkonderzoek
  - toetsing en beoordeling en format van verslag praktijkonderzoek
  - rubrics praktijkonderzoek onderzoeksplan, verkenning, praktijkonderzoek
  - Toetsplan Praktijkonderzoek Onderzoeksplan
  - Toetsplan Professionele Master

Aardrijkskunde

- Zelfevaluatie Aardrijkskunde Lerarenopleiding HBO Master Instituut Archimedes
- Opleidingsplan Eerstegraads lerarenopleiding Aardrijkskunde 2017-2018
- Kennisbasis Docent Aardrijkskunde master 2011/2012
- Studiegids Masteropleiding Leraar Aardrijkskunde 2016-2017 en 2017-2018
- Toetsplan Analyse van één variabele 1516 en 1617
- Toetsplan Analyse van meer variabelen 1516 en 1617
- Toetsplan Schoolaardrijkskunde 1516 en 1617
- HUBL Impressie Analyse van een variabele, Analyse van meer variabelen en Schoolaardrijkskunde
- Impressie literatuur aardrijkskunde
- Overzichtslijst van *alle* eindwerken van de laatste twee jaar

Het auditteam heeft van de volgende studenten een of meerder eindwerken bekeken van het borgingsprogramma¹¹:

Aantal	Studentnummer	afstudeerjaar
1	1672308	2015-2016
2	1670356	2015-2016
3	1591457	2016-2017
4	1688519	2016-2017
5	1688338	2016-2017
6	1667920	2016-2017
7	1672452	2016-2017
8	1521643	2016-2017
9	1689812	2016-2017

---

¹¹ Om redenen van privacy zijn hier uitsluitend de studentnummers weergegeven. Namen van de afgestudeerde studenten en de titels van de eindwerken zijn bekend bij de secretaris van het auditteam.

BIJLAGE IV   Overzicht auditteam

Naam visitatiegroep:	HBO eerstegraads Lerarenopleidingen
----------------------	-------------------------------------

Korte functiebeschrijvingen (cv's) van de panelleden die deelnamen aan het auditpanel van de in dit beoordelingsrapport beschreven opleiding.

	Naam (inclusief titulatuur)	Korte functiebeschrijvingen
Voorzitter kernteam	Drs. R.B. van der Herberg	De heer Van der Herberg is partner bij Hobéon en treedt veelvuldig op als lead-auditor van auditpanels in het kader van accreditaties hoger onderwijs, waaronder bij audits in het educatieve domein. Voorheen rector van een grote scholengemeenschap in het midden van het land.
Lid kernteam	Dr. Ir. J. Buitink	De heer Buitink is zelfstandig onderwijsadviseur en begeleidt en traint sinds 2011 vo-scholen bij het inrichten van inductiearrangementen voor beginnende leraren. Van 2012 tot 2016 was hij voorzitter van de Commissie van Wijzen Verankering Academische Opleidingsschool. Tot 2011 was hij universitair docent Algemene Onderwijskunde aan de Rijksuniversiteit Groningen.
Lid kernteam	Dr. E. van den Berg	Mevrouw Van den Berg is lector Rich Media & Teacher learning bij Saxion. Tevens is zij academic director van de masteropleiding Leren & Innoveren en daarvoor inhoudelijk verantwoordelijk.
Lid kernteam	Drs. Ir. M.A. Mittelmeijer	De heer Mittelmeijer is sinds 1 november 2017 voorzitter van het college van bestuur Stichting PCOU/Willibrord in Utrecht. Voorheen voorzitter van college van bestuur van Gelderse Onderwijs Groep Quadraam te Duiven.
Wiskunde	Drs. D. van der Kooi	De heer Van der Kooi is trainer aan de Hogeschool van Amsterdam Academie aan de Faculteit Onderwijs en Opvoeding. Tot september 2016 was de heer van der Kooi opleidingsmanager aan de Faculteit Onderwijs en Opvoeding, Cluster Exact en Beroepsonderwijs.
Scheikunde	Dr. F. Coenders	De heer Coenders is als vakdidacticus scheikunde verbonden aan de lerarenopleiding/ELAN van de Universiteit Twente; tevens is hij voorzitter van de Commissie Onderwijs van de Koninklijke Nederlandse Chemische Vereniging en voorzitter van het landelijk overleg vakdidactici scheikunde (HBO en WO lerarenopleidingen).
Natuurkunde	Dr. E. van den Berg	De heer van den Berg is sinds 2017 vakdidacticus natuurkunde bij de Universiteit Twente. Tot 2016 was hij vakdidacticus natuurkunde bij de 1 ^{ste} graads lerarenopleiding van de Vrije Universiteit (VU) en lector natuur- en techniekonderwijs aan de Hogeschool van Amsterdam.

Biologie	Drs. E.J.M. van de Grint	Mevrouw Van de Grint is adviseur Hoger Onderwijs bij het Centrum voor onderwijs en leren aan de Universiteit Utrecht (UU). Hiervoor was zij (tot 2014) ruim 14 jaar coördinator van de Bachelor Opleiding Biomedische Wetenschappen aan de UU.
Aardrijkskunde	Drs. H.C. Diederiks	De heer Diederiks is als vakdidacticus Aardrijkskunde werkzaam op de Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen en als docent en beleidsmedewerker onderwijs bij de faculteit Ruimtelijk Wetenschappen van de Rijksuniversiteit Groningen.
Nederlands	M. Scholman, MA	Mevrouw Scholman is sinds mei 2017 hoofd tweedegraads lerarenopleidingen aan de NHL Hogeschool. Ook was zij afdelingshoofd van de tweedegraads lerarenopleiding Talen aan de NHL Hogeschool.
Engels	Dr. S.J. P. Hartog	De heer Hartog was tot en met 2013 lerarenopleider/ vakdidacticus Engels aan de Rijksuniversiteit Groningen (RUG). Sinds 2013 is hij bedenker, beheerder en auteur van een website met boekbeschrijvingen voor leerlingen en docenten: www.novelist.nl
Duits	Drs. C.E. van Eunen	De heer Van Eunen is gepensioneerd maar is zowel binnen als buiten Nederland actief in de opleiding van en nascholing aan docenten Duits en andere vreemde talen en vanaf het begin intensief betrokken bij de acties van de bekende 'Werkgroep Deutsch macht Spaß'.
Frans	A. Chermanne, MA	Mevrouw Chermanne is lerarenopleider Frans (Ba, Ma) aan de Fontys Hogescholen.
studentlid	V. Kraaijeveld	Student Master Lerarenopleiding Aardrijkskunde Fontys Hogeschool.
studentlid	G.M.W.S Bongaerts	Student Master Lerarenopleiding Natuurkunde Fontys Hogeschool.
secretarissen		Mevr. G.C. Versluis + Dhr. G.W.M.C. Broers + Mevr. L. Blom.

Op 11 september 2017 heeft de NVAO goedkeuring gegeven aan de samenstelling van het auditpanel t.b.v. de beoordeling van de opleidingen M Leraar Aardrijkskunde, M Leraar Biologie, M Leraar Duits, M Leraar Engels, M Leraar Frans, M Leraar Natuurkunde, M Leraar Nederlands, M Leraar Scheikunde, M Leraar Wiskunde (deeltijd) te Utrecht van Hogeschool Utrecht, onder het nummer 005890.

De door alle panelleden ondertekende onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaringen zijn in het bezit van Hobéon. In deze verklaring verklaren de panelleden gedurende ten minste vijf jaar voorafgaand aan de audit geen zakelijke noch persoonlijke binding te hebben gehad met de betrokken instelling - anders dan die in het kader van de werkzaamheden als lid van het auditpanel van het evaluatiebureau -, die een onafhankelijke oordeelvorming ten positieve of ten negatieve zou kunnen beïnvloeden.

Strategische dienstverlener voor kennisintensieve organisaties

Lange Voorhout 14
2514 ED Den Haag

T (070) 30 66 800

F (070) 30 66 870

E info@hobeon.nl

I www.hobeon.nl